د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولگی

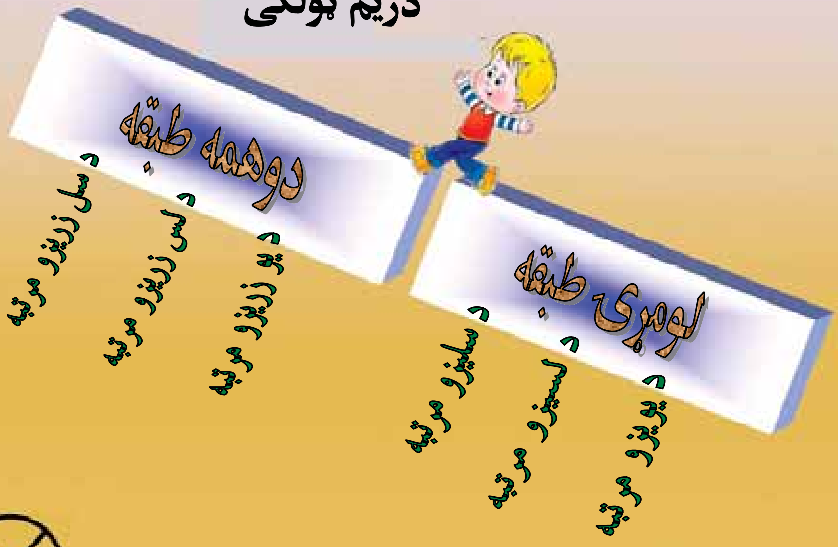

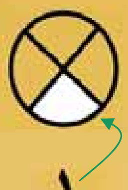

$\frac{1}{4}$

$6+1 > 6-1$

$10 < 9+2$

$11 = 6+5$

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹ هـ . ش.

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د څېړنې او ارزونې د دیپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګیالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، ادیتور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیټه:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقیق د خارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان

دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان

نوم د حق مو دی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. ځرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه ګرځيدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپيڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د ځرګندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

د كتاب د محتوا فهرست

شمیره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قیمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمین کول	۹
	دریم فصل	
۳	د عددونو لوستل او لیکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ..	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه یېزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې آزمایل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې ۲۸

۱۱ د تفریق د عملیې آزموینه ۳۳

شپږم فصل

۱۲ د عددونو د خط پیژندنه ۳۵

۱۳ د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله ۳۷

۱۴ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه ۳۹

۱۵ د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه..... ۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۲ د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه ۴۲

۱۷ د ۲ او ۷ د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۲

۱۸ د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنې ضرب جدول پیژندنه ۴۹

۱۹ له (۱-۱۰) د ژبنې ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه. ۵۲

۲۰ د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت ۵۵

۲۱ د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې ۵۷

۲۲ د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې........................... ۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳ د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)......................... ۲۳

۲۴ د سانتي متر پیژندنه.. ۲۵

۲۵ د دیسي متر پیژندنه ۲۷

۲۲ د ملي متر پیژندنه ۲۸

۲۷ د کیلو متر پېژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پېژندنه ۷۱
۲۹ د خط د ډولونو پېژندنه ۷۴
۳۰ د زاویو د ډولونو پېژندنه ۷۲

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پېژندنه ۸۰
۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲
۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلو ګرام) ۸۷
۳۵ د ساعت (ګړۍ) پېژندنه ۹۱
۳۶ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵
۳۷ د اونۍ – میاشت او کال پېژندنه ۹۸
۳۸ د جنتري پېژندنه ۹۹
۳۹ د لیتر پېژندنه ۱۰۳
۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵
۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پېژندنه ۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د عددونو مقامي قیمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي دې د یوه رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

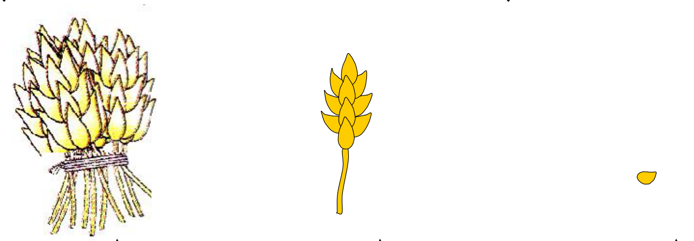

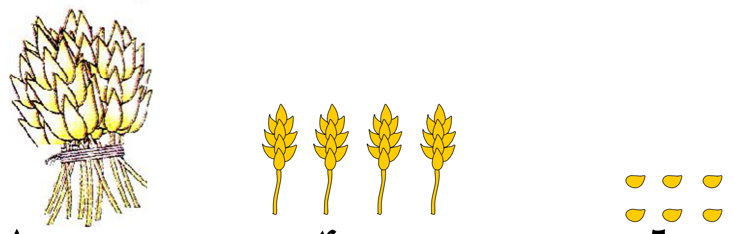

پورته شکل د ۱۴٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو یو سلی وږي د ۱۰۰ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	۴	۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندی تش ځایونه ډک کړئ.

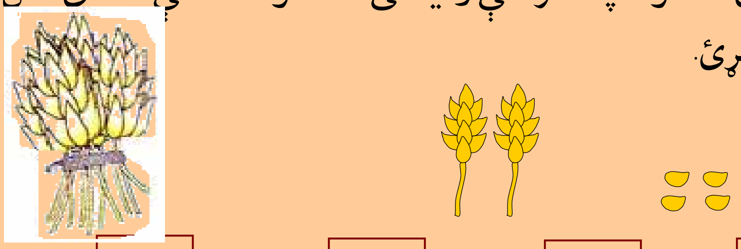

یویز ☐ لسیز او ☐ سلیز، ټوله ☐ کیږي .

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

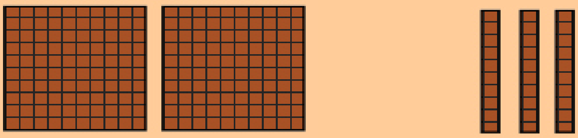

۳ لسیز او ۲ سلیز ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك كړئ.

یویز ☐ لسیز ☐ سلیز ټول ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې وښیاست.

سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- د لاندي مثال سره سم تش ځايونه په خپلو كتابچو كې ډك كړئ.

مثال : ۸ يويز ۹ لسيز ۳ سليز [۳۹۸] كيږي.

٦ يويز ۵ لسيز ۹ سليز [ ] كيږي.

۹ يويز ۹ لسيز ۸ سليز [ ] كيږي.

۲- د لاندي مثال څخه په كاراخستني سره تش ځايونه په خپلو كتابچو كې ډك كړئ .

۱-مثال:	۷۸۲	=	۲	يويز	۸	لسيز	۷	سليز
۲-مثال:	۸۹	=	۹	يويز	۸	لسيز	۰	سليز
	۷۰	=		يويز		لسيز		سليز
	۲۰٦	=		يويز		لسيز		سليز
	۷٦۰	=		يويز		لسيز		سليز
	۹۵۲	=		يويز		لسيز		سليز

۳- لاندي هريو عدد په خپلو كتابچو كې په رقم سره وليكئ.

- دوه اويا
- پنځه سوه څلوراتيا
- دوه سوه پنځه ديرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلويښت
- پنځه سوه درويشت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په حروفو وليکئ.

۷۴۶	....
٦۴۲	....
۷۰۷	....
۹۰۲	....
۴۳۰	....
۱۲۳	....

۵- د ۴ او ٦ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

٦- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کيڼ لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت يو شی دی؟ ....

ج: د نومړي عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښياست؟

د: د نومړي عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

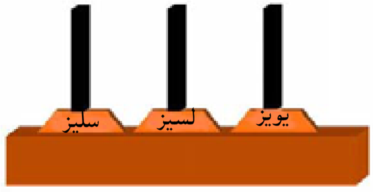

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښیاست.

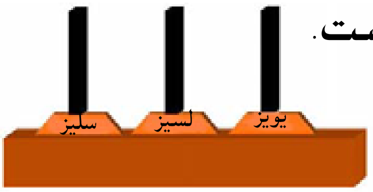

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

ب ـ د ٦۰٦ په عدد کې څو یویز، څو لسیز او څو سلیز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

دلاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونیسئ څو څو درې رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنۍ او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

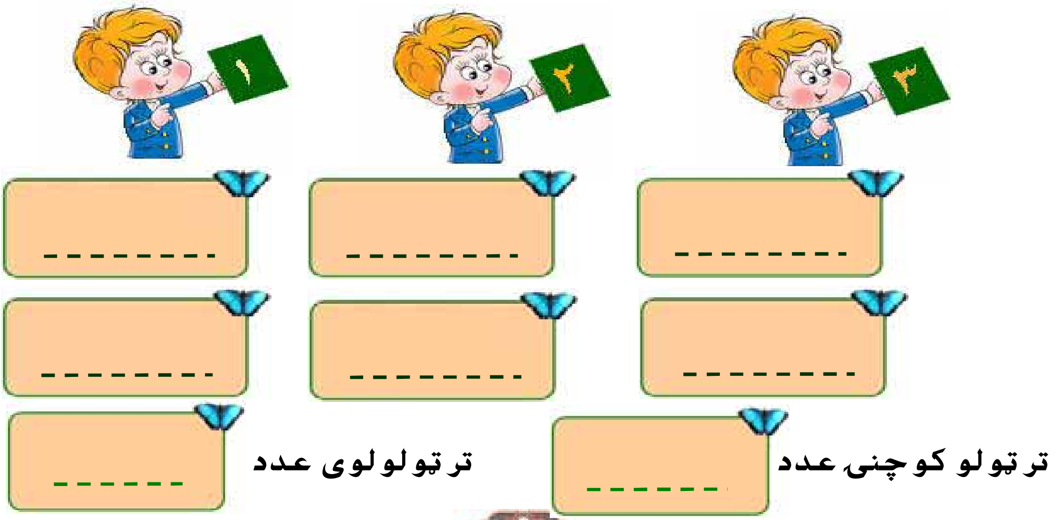

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هر یوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري راننشي. او په پای کې دې وشمېري چې څو درې رقمي عددونه د ۱، ۲، ۳ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او یو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قیمت یا مقامي ارزښت په نظر کې نیولو سره دې ترتیب کړي.

کورنۍ دنده

د ۴، ۵، ۶ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې يي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دوه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یویزاو ۲ لسیز	۴یویزاو ۷ لسیز	۲ یویزاو ۵ لسیز
۱۴ یویزاو ۲ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۳ یویزاو ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟........................او ....
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يويز، لسيز شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

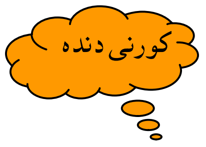

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يويز و رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: تجسس او تخمين کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي مخکې تر شميرلو د تخمين په واسطه د شيانو مقدار په تقريبي توګه پيدا کړي. وروسته له دقيق شمېرلو قيمت يې وليکي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمين کوو او بيا د شميرلو په واسطه دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل ټاکو. او ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نژدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيری د پاره ډيره ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکي (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايي. څو داني موخوړلي دي؟ چا زياتي خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر يو د خپل ذهن سره سم يو عدد وايي په پای کې دقيق شميرل کيږي. او ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نژدی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

ښاغلی ښوونکی دې يو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، يا د زرد آلو مندکې، د هندوانې يا خټکی او يا کدو زړې تيولکي ته راوړي او د تيولکي مخې ته دې کښيږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. او هغه دې په يوه پاکټ يا کڅوړه کې واچوي. بيا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وويشي. داسې دې ورته ووايي.

۱. هرګروپ دې جدول وکاږي.

۲. د ګروپ هريو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په تخميني توګه وټاکي.

۳. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

۴. له هر ګروپ څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يې دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ګروپونو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

۶. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې وړونکی کيږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشويق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) شخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: د عددونو پېژندنه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشميري او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تاسو پوهېږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د يويز او لسيز د مرتبو لرونکی دی ويلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د يويز، لسيز او سليز درې مرتبو لرونکی دی که چيرې د هغوپه تولو مرتبو کې د ۹ عدد وليکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا درې مرتبې لومړی طبقه (د يويزو طبقه) بلل کيږي تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دوهم ټولګي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تا سو په لاندې جدول کې دوه طبقې ليدلای شئ چې هره طبقه يې درې مرتبې د (يويز، لسيز او سليز) لري.

عدد	لومړی طبقه (د يويزو طبقه) د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	دوهمه طبقه (زريزو طبقه) د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دوهمه طبقه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې یې صفر دي چې یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پوري اړه لري که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

د یویزو مرتبه د لسیزو مرتبه د سلیزو مرتبه د یوزریزو مرتبه

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

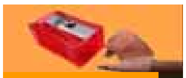

پوښتني:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په حروفو يې وليکئ د نومورو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د يو زرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا، او نه زرو اته سوه درې څلويښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې وااياست په يوه جدول کې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

هر يو زده کوونکی دې د طبقو يو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱٦، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې نوموړي عددونه په تورو سره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸، او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او ولیکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی که چېرې او س په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او د (۱) عدد رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چیرې او س د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي. او س که چیرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي. همدارنګه که چیرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۹، ۰۰۰۰۰ رقمونه ولیکو د ۹۰۷۶۸، ۹۶۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چیرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزیات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ څنې عددونه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د طبقو یو جدول رسم کړي د ۱۲۰۵، ۶۰۰۰۳، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښیي.

مشق او تمرین

د لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او يا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره

٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت

٣) دوه دېرش زره

۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		٥
٣	٢			
٢				٥

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې وليکئ.

مثال : ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦٥٠٠۴ ....

٢- ٧٣٦۴٢ ....

٣- ١٠٠٠٠٠ ....

۴- ٨٧٠٠٧ ....

٥- ٩٩٩٩٩ ....

کورنی دنده

زده کوونکی دې يو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بيا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې په تورو وليکي.

٣۴٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩٥٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو عددونه ولیکئ چې د هغو د سلیزو په مرتبه کې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ وي.

۲- یو عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې ۴ او د یوزریزو په مرتبه کې یې ۲ وي.

۳- یو عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ وي.

۴- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چیرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې یوطبقاتي جدول رسم او د ٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخیستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عملیو ته پاملرنه وکړئ.

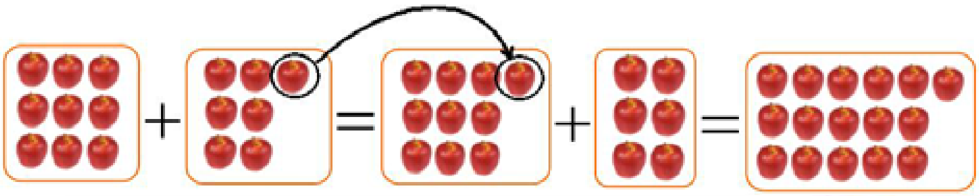

$9+7 \quad =10+6 \quad =16$

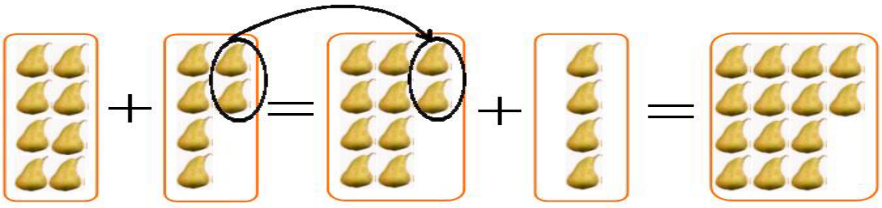

$8+6=10+4=14$

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځایونه ډک کړئ.

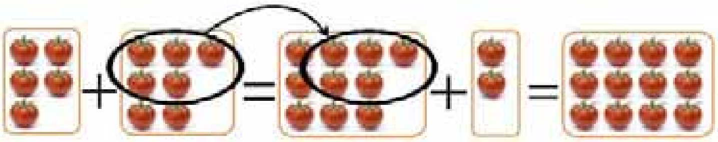

☐ + ☐ = ☐ + ☐ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۲

__ = __ + ۱۰ = ۲ + ۵ ، __ = __ + ۱۰ = ۹ + ۷

__ = __ + ۱۰ = ۲ + ۹ ، __ = __ + ۱۰ = ۷ + ۸

__ = __ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۲ + ۸

۱۳ = __ + __ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = __ + __ = ۸ + ۷

۱۲ = __ + __ = ۹ + ۳ ، ۱۲ = __ + __ = ۷ + ۹

۱۳ = __ + __ = ۲ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

__ = ۴ + __ = ۸ + ۶

__ = __ + ۱۰ = ۷ + ۳

__ = ۰ + __ = ۶ + ۴

کورنۍ دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

```
 ①①  ①
 ۲  ۵  ۳  ۴
+ ۶  ۷  ۶  ۷
―――――――
 ۹  ۳  ۰  ۱
```

يويز	لسيز	سليز	زريز
	①	①	①
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	۶ +
① ۱	① ۰	① ۳	۹

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

۶۴۳۵	۵۸۴۳	۷۳۲۱
+ ۱۵۸۶	+ ۶۰۸۰	+ ۲۶۰۹

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ:

۲۷۰۳	۱۰۸۷	۳۴۰۵۶
+ ۹۶۱۹	+ ۹۹۴	+ ۶۴۹۶۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵٦
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
☐	☐	☐

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ.

☐ ☐ ☐	☐ ۷ ۳	۸ ۸ ٦
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ ☐	+ ☐ ۰ ☐
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

٦ ۷ ۸	۸ ۷ ٦	۷☐ ☐ ٦
+ ۳ ۲ ☐	+ ☐ ☐ ☐	+ ۴ ۳ ☐
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لرې پلار يې د سودا را نيولو لپاره ۷۰٦ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زردآلانو ۵۵۰ نيالګي شته، معلوم يې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نيالګي دي؟

۵- کريم له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري د کريم پيسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ ورونو يې هم هر يوه کريم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم يې کړئ چې اوس کريم څو افغانۍ لري؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعي عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوي ولري سرته ورسوي.

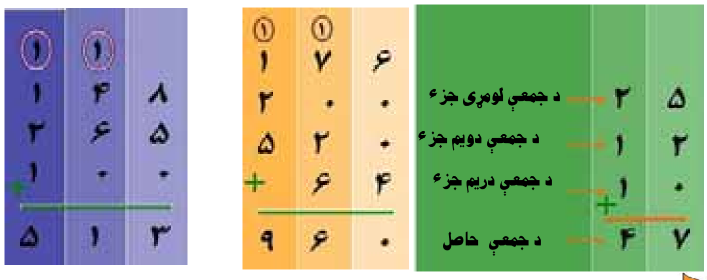

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:
۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
+ ۱۴۷

ب:
۱۰۱
۲۳۴
۵٦
+ ۱۲

ج:
۳۴۷
۱۱۲
+ ٦۲۳

۲- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعي حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
+ ۸

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
+ ۱۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

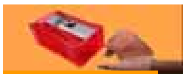

پوښتنې:

۱- یوه بنوال د ۳۶۲۰۰ افغانیو منې د ۱۲۰۰۰ افغانیو ناك او د ۶۱۰۰ افغانیو شفتالو وپلورل معلوم کړئ چې نوموړی بنوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۲- یوه هټۍ وال په لومړی ورځ د ۱۲۰۰ افغانیو په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانیو په دریمه ورځ د۱۸۰۰ افغانیو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانیو اجناس پلورلي دي معلوم کړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

۳- لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او تش ځایونه یې په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

	○	○	○	○	
	□	۳	□	۷	۳
+	۶	□	۴	۳	۸
	۷	۱	۱	۱	۱

	○	○	○	○	
	□	۹	□	۵	۵
+	۷	۰	۹	□	۵
	۱۰	۰	۰	۰	□

	○	○	○		
	۷	۸	۸	۴	۲
+		۹	۸	۸	۷
	□	□	□	□	□

	①	①	①		
	۱	۰	۶	□	۸
+	□	□	□	۷	□
	۱	۲	۳	۵	۶

کورنی دنده

د ټوکر اوبدلو یوې فابریکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره ټوکر، په دوهمه ورځ ۷۴۰ متره ټوکر او په دریمه ورځ ۱۰۲۰ متره ټوکر تولید کړی دی معلوم یې کړئ چې په درې واړه ورځو کې یې ټوله څو متره ټوکر او بدلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست: د جمعي د عمليې ازمويل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عمليې په صحيح والي باندې خپل ځان ډاډ من کړي.

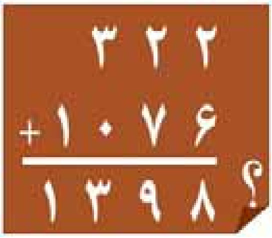

شاکر، فهيم ته وويل: کولای شې چې د ٣٢٢ عدد د ١٠٧٦ له عدد سره جمع کړې؟
فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

	٣٢٢
+	١٠٧٦
	١٣٩٨

شاکر وويل: څرنګه پوهېږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

فهيم وويل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.

	١٠٧٦
+	٣٢٢
	١٣٩٨

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عينې عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمويئ.

	٢٣٤٥
+	١٠٢٣

	١٠٨٦٠
+	٢٨٠١٥

	٢٩٧٦٤
+	٥٠٢٣٥

مشق او تمرین

۱. لاندي عددونه لومړی جمع او بیا يې امتحان کړئ؟

۳۷۶۴	۷۶۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ۶۳۴۲۵	+ ۷۱۸۶۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ له عدد څخه دوه مخکني او دوه وروستي عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نیالګیو شتوالی درلود ۱۶۷۴۵ نیالګی يې نور کینبودل اوس په بڼ کې څو نیالګي شته. په دوه ډوله يې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندي پوښتني لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیايي وآزمویئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، در ي رقمي او څلور رقمي عـددونو کـې تفریـق سر ته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلـم او کتابچـه راونیـول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

مفروق منه	۹۴
مفروق	− ۴۲
د تفریق حاصل	۵۲

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

۱۳۸
− ۲۸
۱۱۰

یوه هتۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چیرې یې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
− ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنۍ دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د اووه اويا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفريق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
ـ ۶۹۹۹	ـ ۵۶۷۰۶	ـ ۱۰۳۰

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفريق عمليې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
ـ ۲۶۴۲	ـ ۱۷۳۱۰	ـ ۲۶۴۲

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفريق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
ـ ۱۷۱۳۲	ـ ۱۸۴۷	ـ ۱۸۴۷

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

	۲	۱۴	۱۲
	۳	۵	۲
–	۱	۷	۵
	۱	۷	۷

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	۷	۳	۵	۸
–	۶	۳	۵	۹

	۳	۰	۰	۰	۶
–	۱	۱	۲	۴	۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړی یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړی یا چو کاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سرې او شنې جامې یې آغوستې دي، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې آغوستې وي څو تنو یې شنې جامې آغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمیر څو تنه دي؟

٦- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و. که چیرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۷- که چیرې د دریم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګیو کې ۱۰ تنه غیر حاضر دي، نو په دواړو ټولګیو کې د حاضر زده‌کوونکو شمیر معلوم کړئ؟

۸- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چیرې د هغه په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمیر معلوم کړئ.

۹- که چیرې د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمیر معلوم کړئ په داسې حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمیر ۲۱ وي؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

```
  ۱۴۲۱
+  ۲۱۸
──────
```

۱۱- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو دریو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

۱-
```
   ۱۰۹
   ٦۱۳
+   ۷۸
──────
[    ]
```

۲-
```
  ۴۰۳۹
  ۷۰۴۷
+   ۲۰
──────
[    ]
```

۳-
```
  ۸۱۱۰
-  ٦۱۸
──────
[    ]
```

۴-
```
  ۴۰۱۷
+    ۰
──────
[    ]
```

۵-
```
  ۱۲۱۴
- ۱۲۱۴
──────
[    ]
```

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د >، = او < نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱٦+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱٦
۸۷۹۸٦	☐	۷۸۴۳۰

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۷۶۴۲۱        ۱۸۰۴۲
- ۶۷۸۴۰      -  ۸۷۲۴
  -----        -----

 ۱۰۰۰۰۰        ۱۰۰۷۶
-  ۹۲۴۶۸      -  ۹۳۲۷
  ------       -----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل کړې ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

۸	۳	۴	مفروق منه
− ۴	۲	۲	مفروق
۴	۱	۲	د تفريق حاصل

آزموينه

۴	۱	۲	د تفريق حاصل
+ ۴	۲	۲	مفروق
۸	۳	۴	مفروق منه

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو که چيرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

پوښتنې:

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمويئ!

۸۴۴۷
_۶۲۴۵

آزموينه:

۷۶۲۹
_۴۵۵۲

آزموينه:

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل دې کړي بيا دې وآزمويي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۳- یوه بټوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بټوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه تو کر خرخوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او آزمویې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پیژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپيژني او په ترتيب سره عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخيستني سره د لاندې جدول تش ځايونه ډك كړئ!

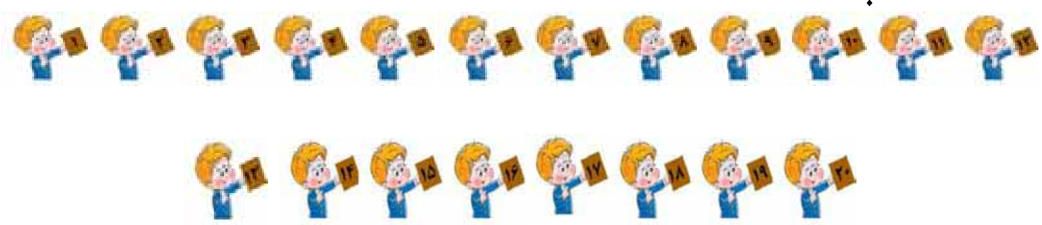

١		٣			٦				١٠		١٢			١٥			١٨		

۲_ د پورته ډك شوي جدول څخه په كار اخستني سره د لاندې خط په هغو ټكو باندې چې عدد ليكل شوی نه دی په ترتيب سره په خپلو كتابچو کې د هغو اړوند عدد وليكئ.

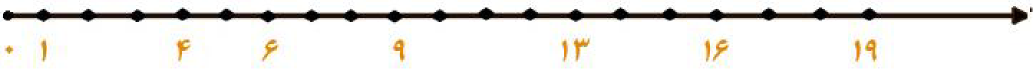

الف: د پيل ټكی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټكی د عددي خط د پيل (مبدأ) په نامه ياديږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه ياديږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتيب كوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري ښي لوري ته ولیکئ!

۲- یو زده کوونکی د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶ او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونیسئ! عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

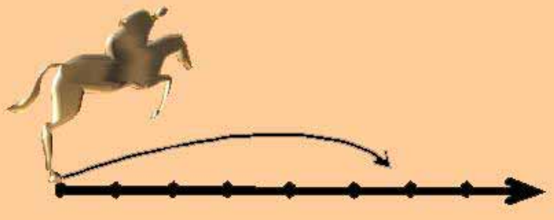

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه يعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰ ، ۴۰ ، .... ته نـژدې عددونـه) تشخيص کړاۍ شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم يوه لسونو ته نژدې دی؟ يعنې ۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې ليدل کيږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نسبت د ۳۰ عدد ته نو مونږ ۲۲ په ۲۰ باندې حساب وو.

پوښتنه: آيا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمېرئ يعنې کوم يوه ته نژدې دی؟

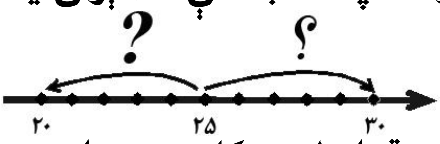

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پيښيږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمېرو يعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمېرو.

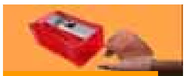

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم يې ۱۰ ته او کوم يې ۲۰ ته شمېرل کيږي؟ جلا جلا يې وليکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمېرل کيږي (نژدې دی)؟ و يې ليکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم يو يې چې ۹۰ او يا ۱۰۰ ته شمېرل کيږي جلا، جلا يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې عدد ډېر نږدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشمیرئ او تش ځایونه ډك کړئ!

٦١	٦٠	٦٧		٦٥	
٦٩		٦٣		٦٦	

۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰

۲- لاندې د عددونو خط په نظر کې ونیسئ در کړل شوي عددونه ډېر نږدې لسونو ته وشمیرئ او تش ځایونه ډك کړئ.

۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شمیرل کیږي یعنې نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمیر لای شئ یعنی ۵۰ ته نږدې دي؟

کورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونه کوم یوه لس ته شمیرل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستنې سره د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوي نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښیي.

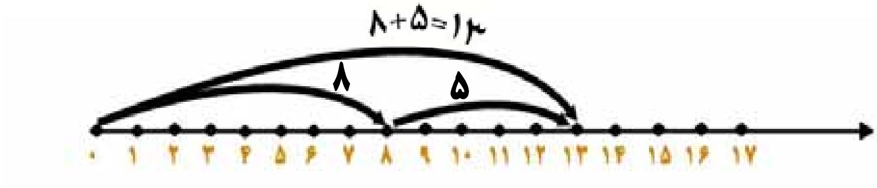

۸+۵=۱۳

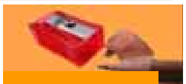

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د رياضي افاده یې ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ!

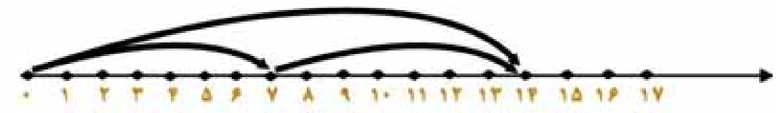

___ + ___ = ___

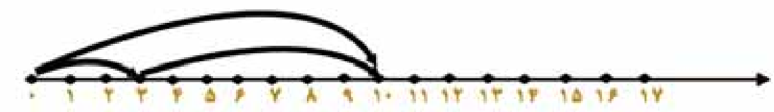

___ + ___ = ___

کورنی دنده

لاندې عملیې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۳+۴ ۹= ۳+۶

۱۰= ۶ + ۴ ۱۵= ۸+۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستني سره د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو، چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په ریاضي کې د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

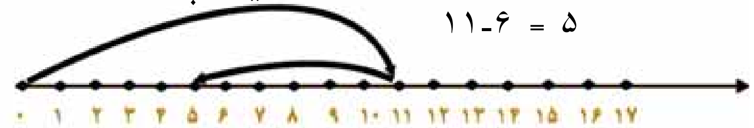

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښی خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسیږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کیڼې خواته ګرځو لیدل کیږي چې د ۴ نقطې ته رسیږو د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۲−۸=۴

د عددي خط څخه په کار اخستني سره د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ.

۱۲ - ۸ = ۴

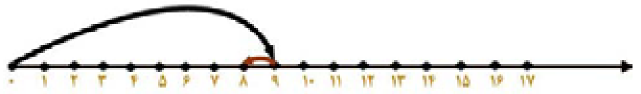

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عددي خط په مخ باندې وښیاست؟

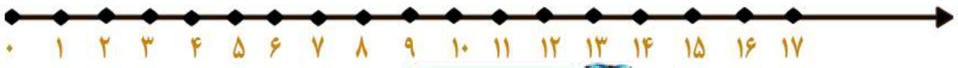

۱۶-۷ =?

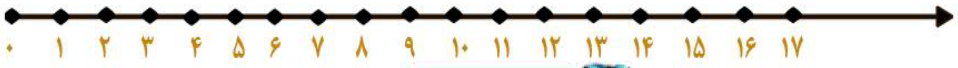

۱۴-۸=?

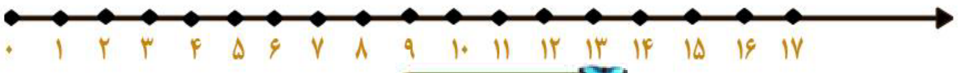

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عددونو د جمعې او تفریق عملیې وښیاست؟

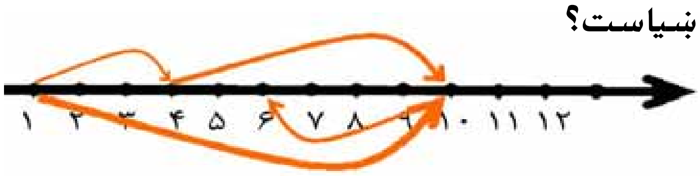

مثال: ۴+٦=۱۰

۱۰-۴=٦

الف: ٦+۵ = ?

۱۱-٦ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

که چېرې ستا سو د ښوونځي د وره او د تولګي د وره تر منځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښوونځي تر منځ واټن پیدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليې د مفهوم پيژندنه

هدف: زده کوونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزاوې مساوي وي د جمعې کولو د ډيرې لنډې طريقې په مفهوم وپيژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په څو ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ ټولې څو کيږي؟

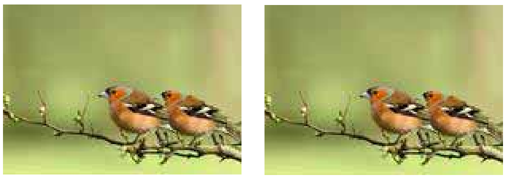

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

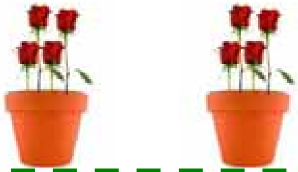

لومړی مثال:

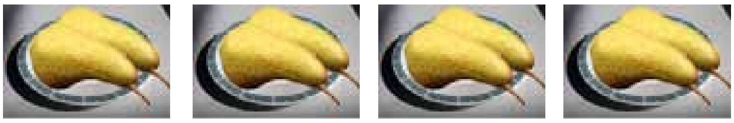

څو قابه دي؟ په هر قاب کې څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمېر څو کيږي؟

۸=۲+۲+۲+۲

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ وارې ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ ټول څو ستوري کیږي؟

٦+٦+٦+٦=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=۲۴

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې و لیکئ!

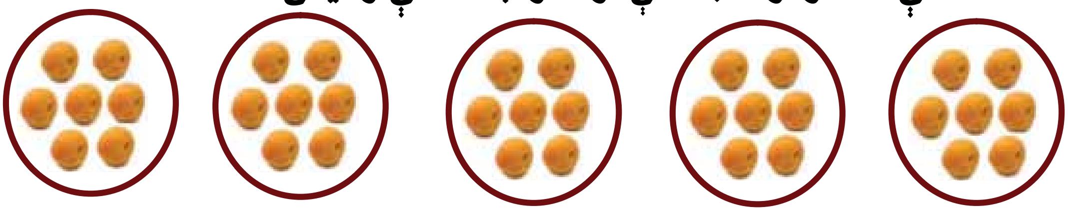

۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل و ښیاست!

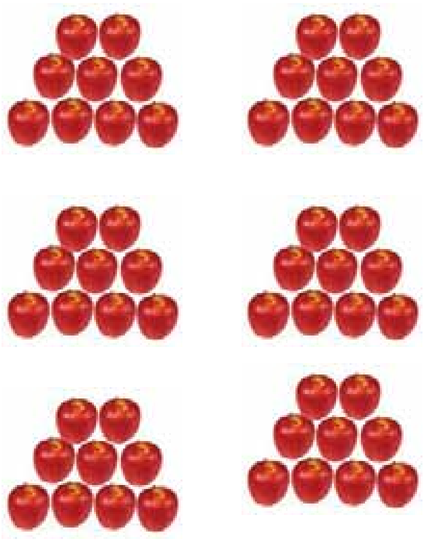

کورنۍ دنده

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ!

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱-د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دویم ټولګي کې د دوه رقمي او یو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهیدو د پاره د ٦٣× ۵ د ضرب حاصل له نظره تیره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنی ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کیږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنی ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره یې چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستني سره په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۱۸ = ۲ × □ ۲۷ = ۳ × □ ۱٦ = ۴ × □

۲۴ = □ × ۳ ۲۴ = □ × ۴ ۳۵ = □ × ۵

۲- د کين لوري د جدول له بشپړ کولو وروسته د لوبيا، وړو ډبرو، لرګوټو او یا د چاپيريال د نورو توکو څخه په کار اخستني سره د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال د نورو توکو څخه په کار اخيستني سره د لاندي جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنۍ ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور ثخه و اخیستلي شي.

پاملرنه و کړئ!

١	×	٧	=	٧
٢	×	٧	=	١۴
٣	×	٧	=	٢١
۴	×	٧	=	٢٨
۵	×	٧	=	٣۵
۶	×	٧	=	۴٢
٧	×	٧	=	۴٩
٨	×	٧	=	۵۶
٩	×	٧	=	۶٣
١٠	×	٧	=	٧٠

١	×	۶	=	۶
٢	×	۶	=	١٢
٣	×	۶	=	١٨
۴	×	۶	=	٢۴
۵	×	۶	=	٣٠
۶	×	۶	=	٣۶
٧	×	۶	=	۴٢
٨	×	۶	=	۴٨
٩	×	۶	=	۵۴
١٠	×	۶	=	۶٠

کورنی دنده

زده کوونکي دي د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچوکي رسم کړي بیا دي د ۷ او ۸ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

مشق او تمرين

۱. دژبنی ضرب څخه په کار اخستني سره لاندي تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

۴ × ۷ = □	۴ × □ = ۲۴
۷ × □ = ۴۹	□ × ۶ = ۲۴
۶ × □ = ۳۶	□ × ۷ = ۲۸
□ × ۷ = ۴۹	۷ × □ = ۳۵
۷ × □ = ۵۶	۶ × ۵ = □
□ × ۶ = ۵۴	□ × ۶ = ۴۲
۹ × ۷ = □	۶ × □ = ۴۸
۶ × □ = ۵۴	□ × ۷ = ۵۶
□ × ۷ = ۶۳	۷ × ۶ = □
□ × ۶ = ۴۸	□ × ۵ = ۳۵

کورنۍ دنده

لاندي عددونه ضرب کړئ!

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳ × ۷ =
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷ × ۳ =

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال :

۲۴
× ۷
۱٦۸

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنی دنده

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پـه ورځينـي ژونـد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

١	×	٨	=	٨
٢	×	٨	=	١۶
٣	×	٨	=	٢۴
۴	×	٨	=	٣٢
۵	×	٨	=	۴٠
۶	×	٨	=	۴٨
٧	×	٨	=	۵۶
٨	×	٨	=	۶۴
٩	×	٨	=	٧٢
١٠	×	٨	=	٨٠

١	×	٩	=	٩
٢	×	٩	=	١٨
٣	×	٩	=	٢٧
۴	×	٩	=	٣۶
۵	×	٩	=	۴۵
۶	×	٩	=	۵۴
٧	×	٩	=	۶٣
٨	×	٩	=	٧٢
٩	×	٩	=	٨١
١٠	×	٩	=	٩٠

١	×	١٠	=	١٠
٢	×	١٠	=	٢٠
٣	×	١٠	=	٣٠
۴	×	١٠	=	۴٠
۵	×	١٠	=	۵٠
۶	×	١٠	=	۶٠
٧	×	١٠	=	٧٠
٨	×	١٠	=	٨٠
٩	×	١٠	=	٩٠
١٠	×	١٠	=	١٠٠

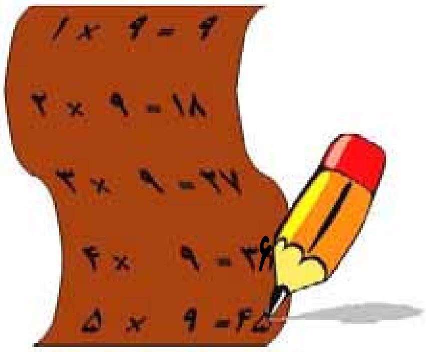

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکـي او یـاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۸۰			۵۶				۲۴		۸

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر كې نيولو سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په يوه بڼ كې ۸ هلكان د مېوو په ټولولو بوخت دي كه چيرې هر هلك ۷ دانې مېوې ټولې كړې وي معلوم كړئ چې ټولې يې څو مېوې ټولې كړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې دركړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې وښياست.

$24 = 8 \times 3$ يا $24 = 3 \times 8$

الف: $18 = 9 \times 2$ $18 = 2 \times 9$

ب: $24 = 6 \times 4$ $24 = 4 \times 6$

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷		۱۲۸
۸ ×		۹ ×
۳۷۶		۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
۷ ×	۹ ×	۸ ×
☐	☐	☐

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
۹ ×	۷ ×	۸ ×
☐	☐	☐

۲- د لاندې تساوي صحیح والی د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

(۸×۷)×۱ = (۸×۱)×۷

۱ × ۵۶ = ۷× ۸

۱ × (۸×٦) = ۸× (۱×٦)

۰ × (۷×۹) = ۷ × (۰×۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخيستني طريقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پيدا کولو له پاره د ښي لاس يوې ګوتې ته د لومړي ليك د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کيڼ لاس يوې ګوتې د لومړی ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښئ خواته حرکت ورکړئ په نتيجه کې دواړه ګوتې په يوه عدد باندې سره يو ځای کيږي کله چې عدد ولولئ ليدل کيږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی يعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

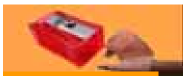

پوښتنې:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځايونو کې وليکئ.

۱۰×۱=	۵×٦=
٦×۸=	۷×۸=
۴×۸=	۹×٦=

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ژبنی ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ.

۸			۳۲			۵٦		۷۲	

۴- د ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

	۹	۹		
٦ ×	×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
×	×	×	×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

٦- لطيفې ۹ قطۍ تباشير راونيول که چيرې په هرې قطۍ کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمونه تباشير رانيولي دي؟

۷- د ژبنی ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۴	۱۴	۱۵	۱٦	۲۲
× ۴	× ۷	× ۸	× ۵	× ۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست: د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلی) خاصیت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عملیه کې د ضرب د اجزاو ځایونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهېږئ چې: ۳۰=۶+۶+۶+۶+۶

یا:

د ضرب حاصل   د ضرب دوېم جز   د ضرب لومړی جز

۳۰ = ۵ × ۶

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

۳۰=۵+۵+۵+۵+۵+۵

یا:

د ضرب حاصل   د ضرب دوېم جز   د ضرب لومړی جز

۳۰ = ۶ × ۵

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه نتیجه اخستل کېږي چې د ضرب د اجزاو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعني:

$$6\times5=5\times6=30$$

پوښتنې:

۱- د ۵۶= ☐ ×۷ افاده په نظر کې ونیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ---------

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ---------

ج: د ۵۶ عدد په څه نامه یادېږي؟ ---------

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

۲- د ۵۶ =۷× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ---------

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ وواياست چې څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ۶ = ۶ × ۷

۵۴ = ۶ × ☐ = ☐ × ۶

☐ = ۷ × ☐ = ۸ × ۷

د کین لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = ☐ × ۷	☐ = ۷ × ۶
۶۳ = ۹ × ☐	☐ = ۷ × ۹
☐ = ☐ × ۸	☐ = ۸ × ۳
۲۴ = ۶ × ☐	☐ = ۴ × ۶
☐ = ☐ × ۳	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډك كړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ت: ۷ × ☐ = ۷

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

☐ = ۷ × ۴ = ۴ × ☐

☐ = ۸ × ☐ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ويشتم لوست: د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د يوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوې آسانې طريقې په توګه وپېژني.
۲- زده کوونکې پوه شي ګه چيرې د (۱) عدد په هر عدد کې يا هر عدد د يوه په عدد کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی.

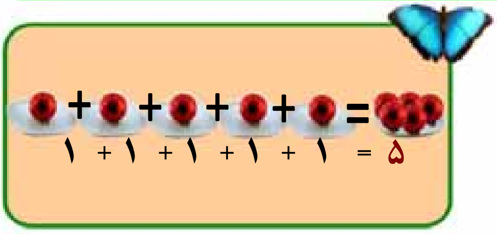

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

۵ = ۵ × ۱

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې يو وارې وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

۵=۱×۵

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

۸ = ۸ × ۱

۸ = ۱ × ۸

۴ = ۱ × ۴

۴ = ۴ × ۱

۶۴ = ۱ × ۶۴

۱۶۴ = ۱۶۴ × ۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونو کې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ۱×۵=۵

□ = ۱ × ۱	□ = ۷۱ × ۱	□ = ۱۸۲ × ۱
۱۲۷۸ = ۱ × □	۲۵۴ = ۲۵۴ × □	۴۲۰ = ۴۲۰ × □
□ = ۱ × ۲۷۸۱	□ = ۱ × ۱۹۴	۳۰۷ = □ × ۳۰۷
۲۷۶۴ = □ × ۱	□ = ۱ × ۷۰۰۲	۴۰۰۵ = □ × ۴۰۰۵
□ = ۱ × ۶۰۱	۷۶۴۰ = □ × ۷۶۴۰	۲۶۵ = ۲۶۵ × □

کورنی دنده

زده کوونکي د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

?= ۷۴۰ × ۱   **?= ۱ × ۱۸۴**   **?= ۱ × ٦۱**

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

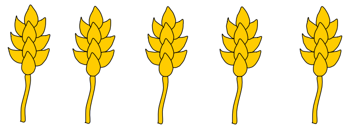

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ .

۱۰×۷=۷۰

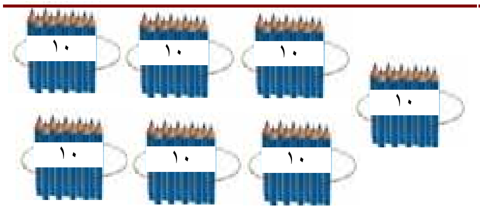

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي که چیرې ۱۰ په هر عـدد کـې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عـدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګـه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کـې یې لیکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنۍ دنده

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه یـوه رقمي عـددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لانـدې جـدول تـش ځایونـه ډك کړئ! نتیجه یې ولیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

په تشو ځايونوکې مناسب عدد وليکئ!

	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عدد کې:

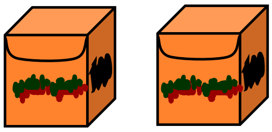

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ ×۲ =۲۰۰

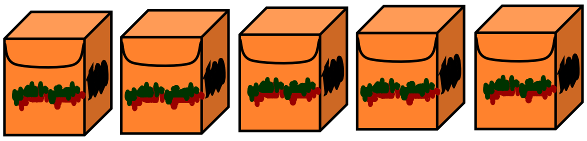

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰=۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چيرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکئ! د حل شوي مثال په ډول يې حل او تش ځايونه يې ډک کړئ!

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۱۰۰×۲=۲۰۰

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

کورنۍ دنده

که چېرې په يوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي معلوم يې کړئ چې په ۷ کارتنوکې څو پاکټه چاکلېټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – لاندي عددونه يوله بله سره ضرب کړئ!

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – يوه هټۍوال ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل که چيرې د هغه د يوه متر ټوکر بيه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ يې په لاس راوړي دي.

۳ – که چېرې يوې کورنۍ په يوه مياشت کې د ۱۰۰ افغانيو بوره رانيولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به، په ۱۲ مياشتو کې دڅو افغانيو بوره رانيسي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عدد ونو کې ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې يوله بله سره پر تله او نتيجې يې وليکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې اوږدوالی یې ۱۰ لویشتې او سور یې ۱۲ لویشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه. د هغې د خواشینې توب په علت پوهیږئ څه دی؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لنډې شوې نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ تول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ او لاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومنل چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تا سو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم يوه غړي د تنې اوږدوالي له يوه متر څخه زيات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم يوه غړي د تنې اوږدوالی له يوه متر څخه لږدی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زيات دی؟

۵- ستاسو د ميز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د ميز سور له يوه متر څخه څولوپشتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنی دنده

هريو زده کوونکی دې د خپلې حويلۍ د اوږده ديوال، وره، او د حويلۍ د سور د ديوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړکړی دی او په خپلو کتابچو کې دې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تو‌کر پلورونکي د توکر رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي توتې څخه کار اخلي تر کاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دي د تولګي د لیك درې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دي ورته را وګرځوي. بیادي زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړ کړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به وویني چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

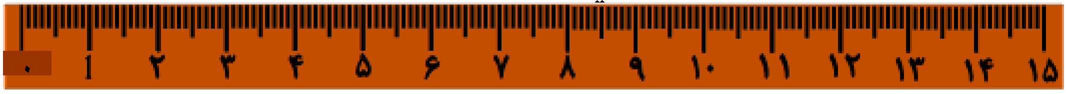

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د توټه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ چې هر یو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دي د ۵ سانتیمترو، ۱۰ سانتیمترو او ۲۰ سانتیمترو په اندازه توټه خطونه رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور و یشتم لوست: د د یسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د یسي متر د متر د جزء په توګه وپېژنی او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

هغه خط کش چې تا سو یې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتیمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتیمترو په اندازه یو توته خط رسم کړئ.
٣- د یوې لښتې یاد کاغذ له ترېښې څخه د ١٠ سانتیمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې یا د کاغذ د ترېښې په واسطه یو متر واټن اندازه کړئ.
٥- و وایاست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایې چې ١٠ لښتې یا ١٠ ترېښې یو متر کیږي هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسوکې څوک ویلی شي چې دغه د ١٠ سانتیمتر ولښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ١٠ سانتیمتر و واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

١٠ دیسي متره = یو متر　　　　١٠ سانتي متره = ١ دیسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو دیسي متره کیږي؟
٢- د کریم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کریم دتنې اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و وایاست چې ١٢٥ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د یوه دیسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ ویې لیکئ چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و يشتم لوست: د ملی متر پيژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملی متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

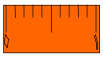

دا شکل د يوه سانتيمتر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوئ دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

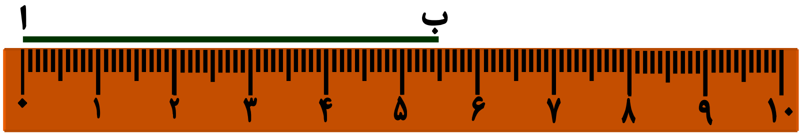

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سم ږدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتيمترو څخه ۵ ملي متره زيات دی نو وايو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتيمتره او ۵ ملي متره دئ.

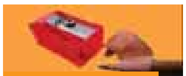

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۲. ٦ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ وواياست چې هر يو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه يو توټه خط رسم کړئ؟
۵. يو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږ وي.

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر
۱۰ ديسي متره = ۱ متر
۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر
۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر
۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنی دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست: د کیلو متر پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار یې ځواب ورکړ زویه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي یعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیري د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سربېره پردې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه ږدو او په حاصل ضرب کې لیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

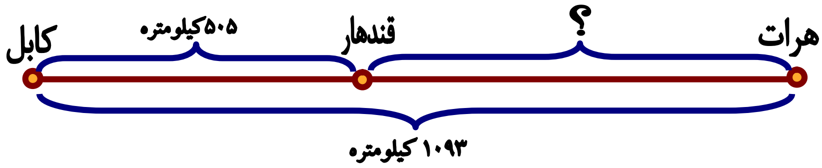

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل

هندسه

اوه و يشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نيمايي خط او خط پيژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) ټوټه خط، نيمايي خط (شعاع) او خط و پيژني او يو له بله سره توپير وکړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

تا سو لاندي هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه وکړئ. او له هر يوه سره چې بلدتيا لرئ نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

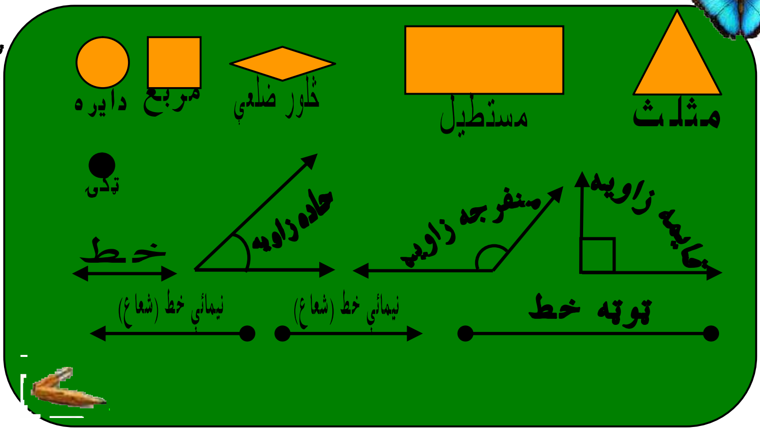

پورتني شکلونه په نظر کې ونيسئ او لاندي پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) ټبنه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اينبودل شوې ده څه نوميږي؟

۲- دا (ب●———●ا) شکل د څه په نامه یا ديږي؟

۳- که چيرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندي کښيږدو او په مستقيم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې هر يو شکل کې څو ټوټې خطونه شتوالی لري؟

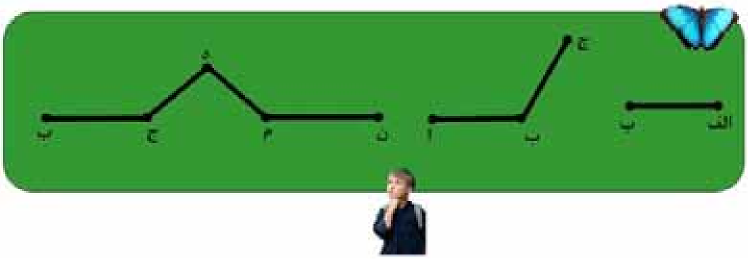

۵- که چيرې د (ا ب) ټوټه خط ته د ښي او کيڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چيرې د (ا ب) له ټکي څخه يو مستقيم خط ښی خواته و کيڼ شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصليږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له يوه ټکي څخه يو خط رسم کړئ. او دکاغذ په يوه بله برخه کې پای ته ورسوئ. د پيل او پای ټکو باندې نو مونه کښيږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه ياديږي.

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې وليکي.

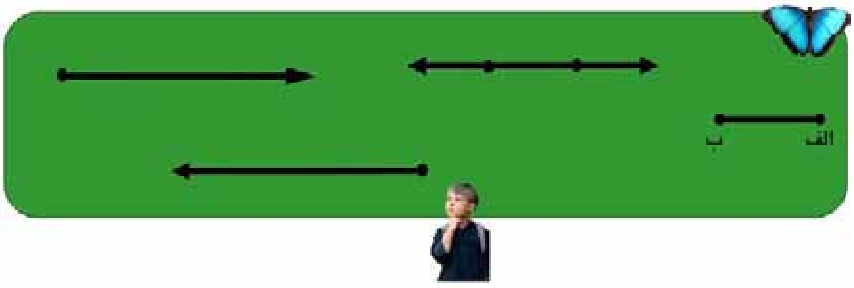

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط(شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

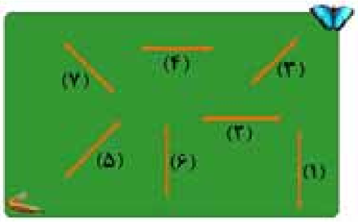

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

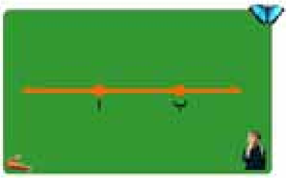

کورنۍ دنده

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

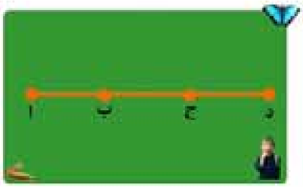

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپیژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونوته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې و نیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

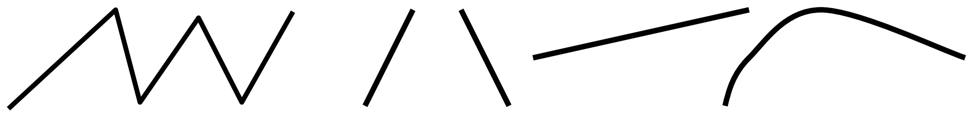

ب: ستاسو د میز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم توته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د ا ⟵⟶ ب او ⟵⟶ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښيي؟ که چیرې کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د ځوشیانو نمونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

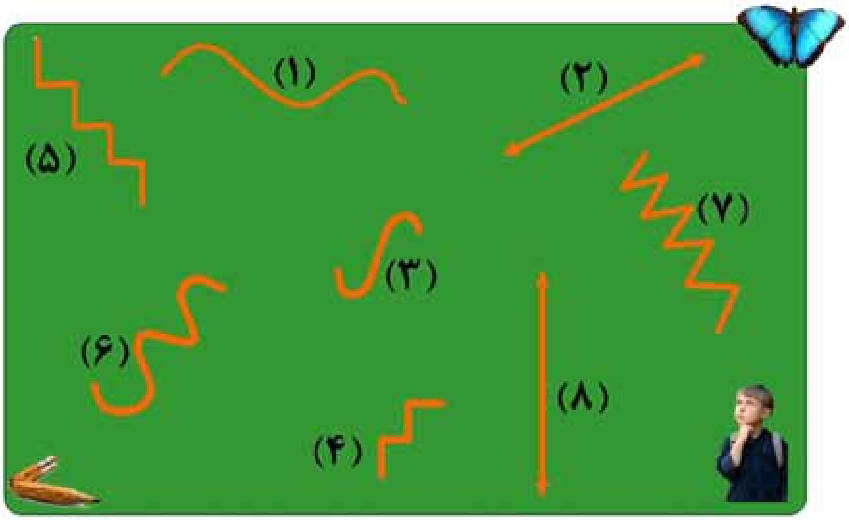

کورنی دنده

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نمونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پېژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

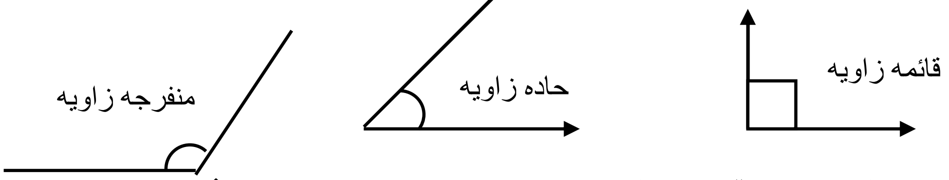

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخیستنې سره نورې زاویې یې وپېژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښېږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

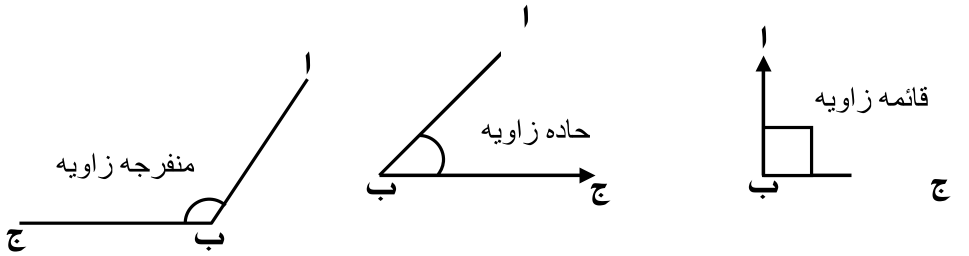

په لاندې شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره ده. او حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاویې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاویې پر تله کړئ وواياست. هر یو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

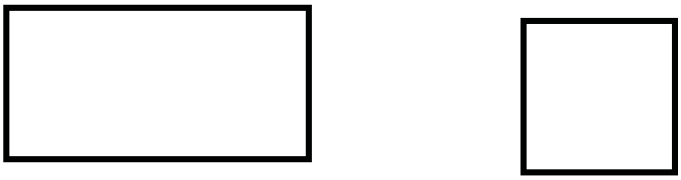

د پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

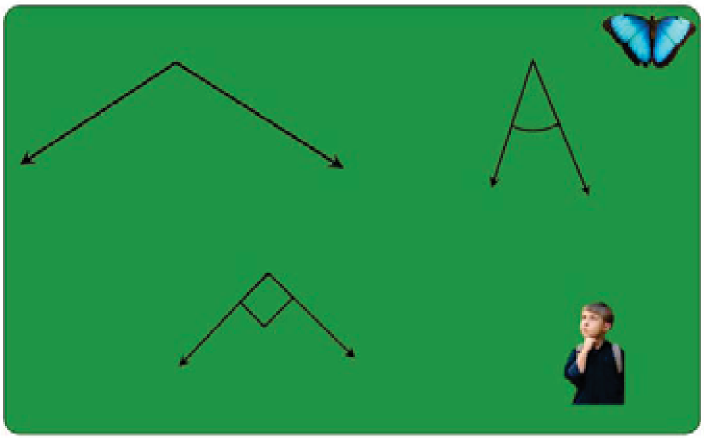

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او هم دهغو حاده او منفرجه زاويې وښياست.

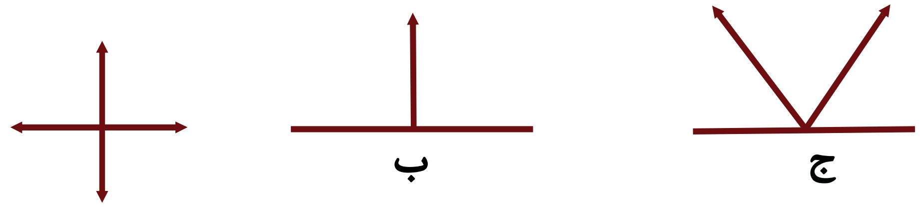

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاويې څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

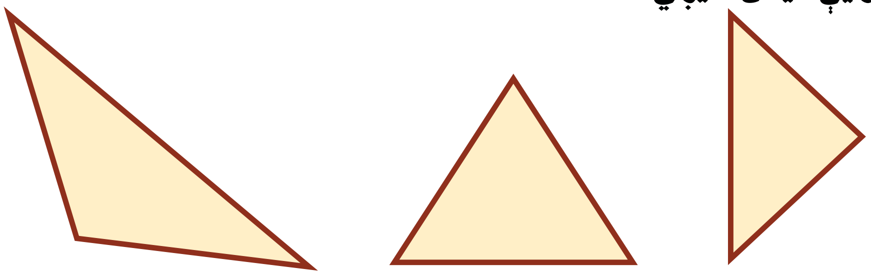

۵- وواياست ګنډونکې، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کاليو پريکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، ميز او نور د اړتياوو سامان له پاره د يوې آلې څخه چې د (کچ) په نامه ياديږي کار اخلې؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاويې سره برابره ده؟

کورنی دنده

د خپل ټولګي او کور اسبابونو ته ښه ځير شئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې چې په نظر مو راځي وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دېرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه یو له بله سره توپیر او تشخیص کړي.

پاملرنه وکړئ:

دا 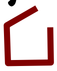 یو خلاص شکل دی او دا 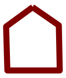 یو تړلی شکل دی. دا 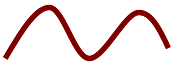 یوه خلاصه منحني او دا 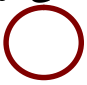 یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تړلی دی؟

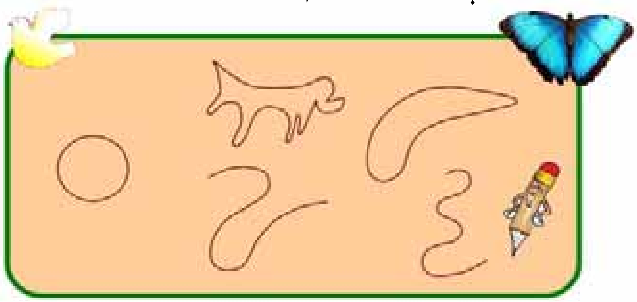

۲- په لاندې منحني ګانو کې کوم یوه یې خلاصه او کوم یوه یې تړلې ده؟

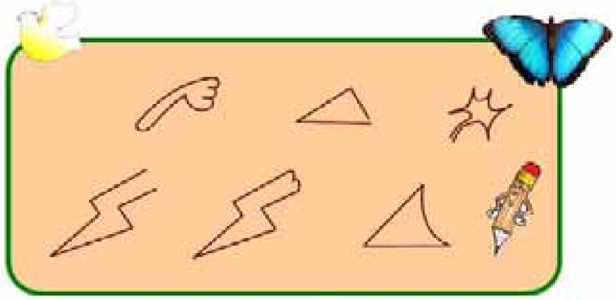

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

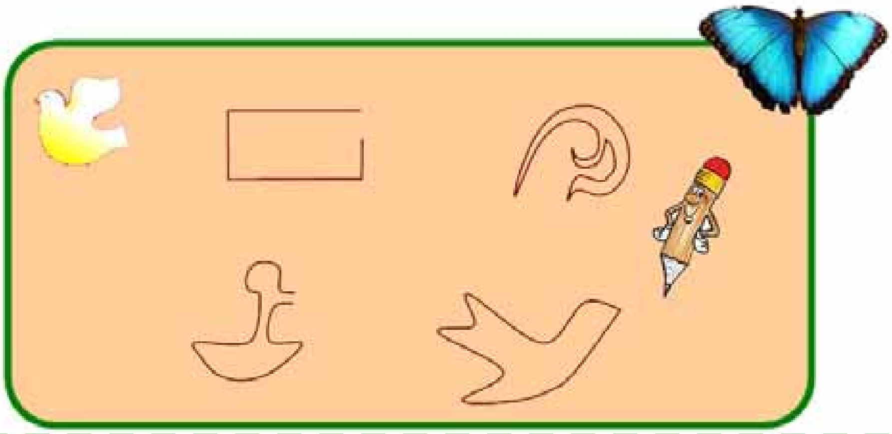

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست: تخميني او دقيق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقيقت ته نژدې کيږي.

لومړی د لاندې هر يوه توته خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين واقعيت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توته خطونو د تخمين او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

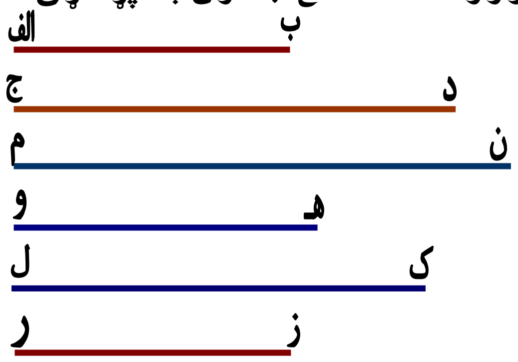

توته خطونه	تخميني اندازه	دقيق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو توته خطونو اوږدوالی په نظر کې و نيسي. له اوږده توته خط څخه دې د لند توته خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لــومړی تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تنې اندازه		د ملا اندازه		د سر د شاوخوا اندازه	
	تخمینی	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هــر ګــروپ دې د اړونــد جــدول د بشپړولو وروســته پــه خپلــه د ګروپ زده کوونکي پر تله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت تــه ډیــر نــژدی دی. او هغــه دې یادداشــت کــړي او بیــا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لــومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هرزده کــوونکی دې د ښــوونځي او کــور تــرمنځ واټــن پــه پــښو ووهي لومړی دې د عادي قــدمونو د شــمیر پــه واســطه تخمــین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چــې تخمــین یې تر کومې اندازې پــورې حقیقــت تــه نــژدې دی، پــه وروســتي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته وواېي.

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطيل او مثلث د محيط (چاپيريال) پيدا کول

هدف: زده کوونکي محيط د ټولو خوا و (چاپيريال) مفهوم وپېژني، د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

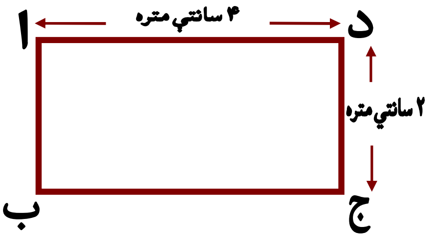

پورته شکل يو ترلی شکل دی که چيرې د (۱) له ټکي څخه وخوځېږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) ټکي ته راورسېږو په حقيقت کې د مستطيل ټولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپيريال) واټن د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

۲- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۳- که چیرې د یوه ټولګي اوږدوالی ۸ متره او سور یې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۴- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چیرې د یوه مستطیل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپیر یال) وتړل شي.

۶- د هغه فرش محیط پیدا کړئ داسې یوه کوټه چې اوږدوالی یې ۴ متره او سور یې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار یووړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قایمې جوړې کړې زاویې په کارولو سره یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي.

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه یو مستطیل پرېکړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

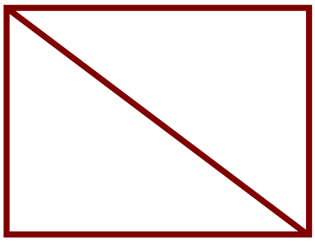

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکی یو له بل سره ونښلوئ.

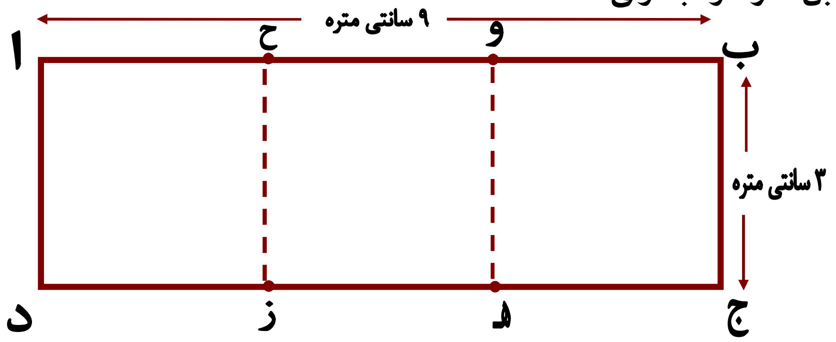

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وې په ترتیب سره ۷،۳ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوگرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې ورځخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې مڼې او د کیلوگرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

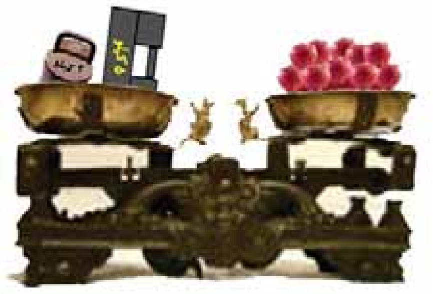

کیلوگرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو شیانو د پلورلو او رانیولو تاکل په ځیر سره وشي. له هغو وزنونو ځخه کار اخیستل کیږي. چې د تولو د پاره پیژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کیلوگرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

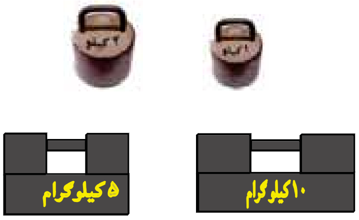

د ۱ کیلو گرام ځخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوگرامه، ۵ کیلوگرامه، ۱۰ کیلوگرامه او ۲۰ کیلوگرامه دي هم د کار اخیستلو وړ دي او کار ورځخه اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنیو وزنونو ځخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخیستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

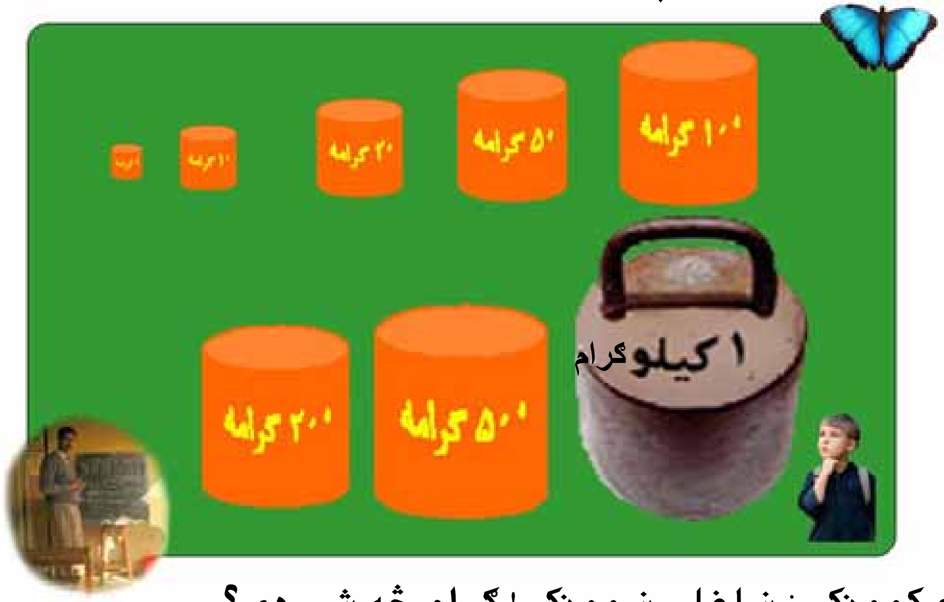

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! بايد پوه شئ چې ۱ کيلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کيږي.

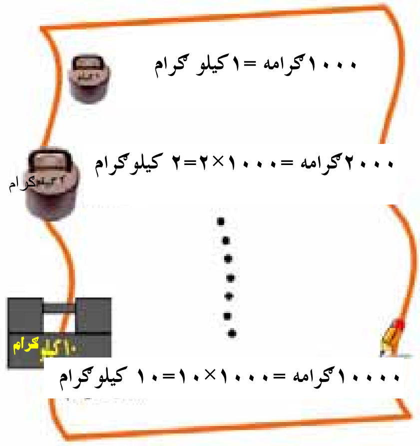

د گروپونو هر يو زده کوونکی دې د پورتنيو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختو څخه جوړ او سباته دې ټولگي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېري د ۱ کیلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو ګرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵ کیلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
یو ۵۰ ګرامه او دري ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ، ۲۰۰ ګرامه ، یوه ۵۰ ګرامه او دري ۱۰ ګرامه
۷ کیلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یو هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو ګرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو ګرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې د روندوالی څومره دی؟

کورنی دنده

زده کوونکی دې د قوطیانو د نارنج، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړي او تولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر دراندہ شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو ډېر زيات دراندہ شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټُن

کورنی دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (ګړۍ) پېژندنه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړۍ له مودل څخه د ګړیو د پېژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپېژني، زده کوونکي د ګړۍ او دقیقه ښودونکي ترمنځ په اړیکو باندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې کوم وخت موساعت لیدلی وي د ساعت مخ یا ابره په ۱۲ مساوي برخو ویشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن یو ساعت را ښیي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي یو ساعت را ښیي، چې ددې وخت په اوږدوالي کې د دقیقې ښودونکې عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره وهي، دیوه ساعت دوخت او ږدوالي په ۶۰ مساوي برخو ویشلې ده چې هرې برخې ته دقیقه ویل کیږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ویشل شوې ده چې هره برخه، یې یوه دقیقه را ښیي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایي.

د کارك یا کاغذ په یوې توټې باندې دګیلاس یا پیالې په مرسته یوه دایره رسم کړئ ددې دایرې محیط په ۱۲ مساوي برخو وویشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پورې وښیاست دوه عقربې چې اوږدوالی یې یو له بله سره توپیرولري جوړې کړئ بیا دا عقربې ددایرې په مرکزکې د یوه سنجاق یا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقیقت کې د یوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښیاست.

۱-۶بجې، ۲- ۶ بجې او ۵ دقیقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقیقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقیقې، ۵-۳بجې او ۴۵ دقیقې ۶-آیا ویلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پیل کیږي ۷- آیا ویلای شئ که چیرې د ساعت ښودونکی عقربه یوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تیر شوي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پېژند نه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپېژني، د ګړۍ ښودونکی، دقیقه ښودونکی او ثانیه ښودونکی په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

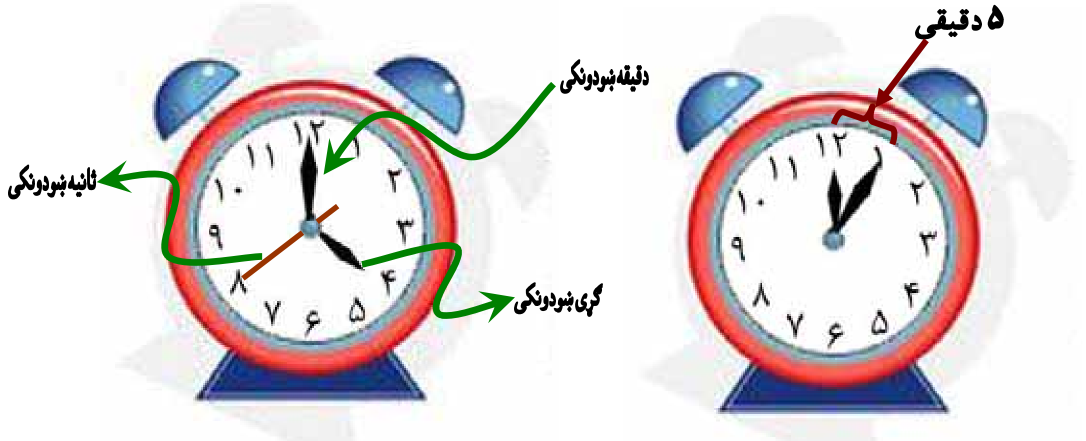

د ساعت په یوه مخ باندې چې په عمومي توګه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ٦٠ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ٦٠ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

٦٠ دقیقې = ۱ ساعت

٦٠ ثانیې = ۱ دقیقه

د ساعت لوستل:

ب

الف

که چیرې د الف شکل ګړی ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړی ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړی ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.

اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړی ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړی داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاتې ۴ ته

او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځیر شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړی د دایرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتیب سره د ۵،۵ په زیاتولو د هغه مناسب عدد ولیکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد لیکل کیږي، لیکل شوی عدد څه شئ ښیي؟

کورنۍ دنده

لاندې هر یو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره یوه یې کوم وخت ښیي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

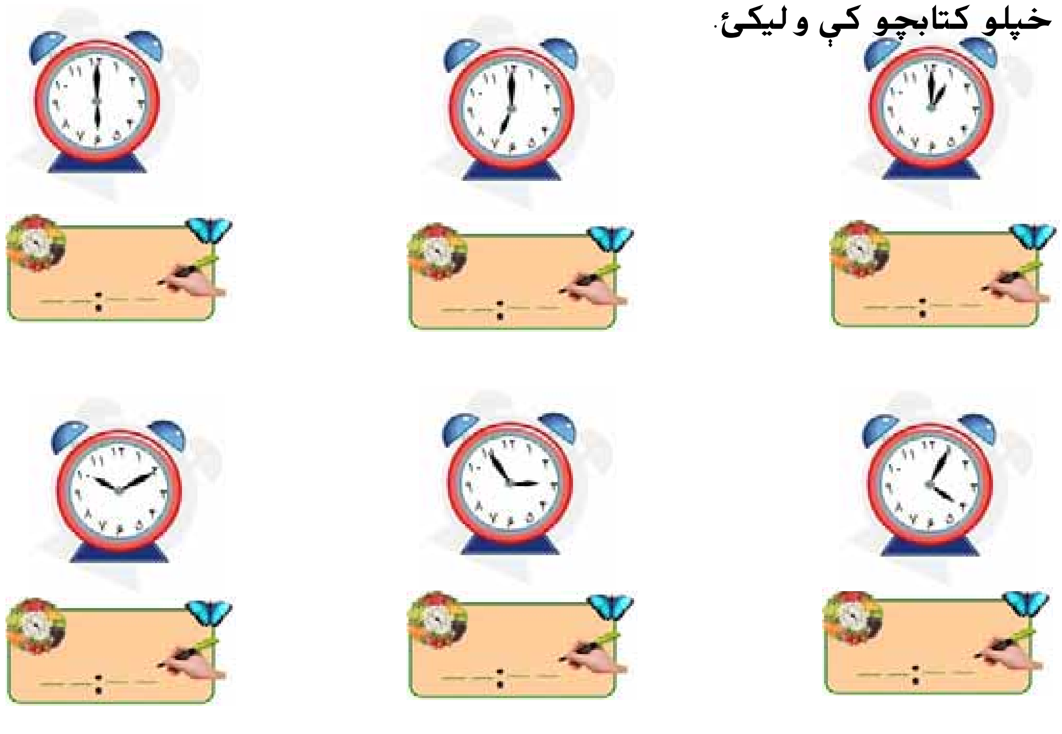

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

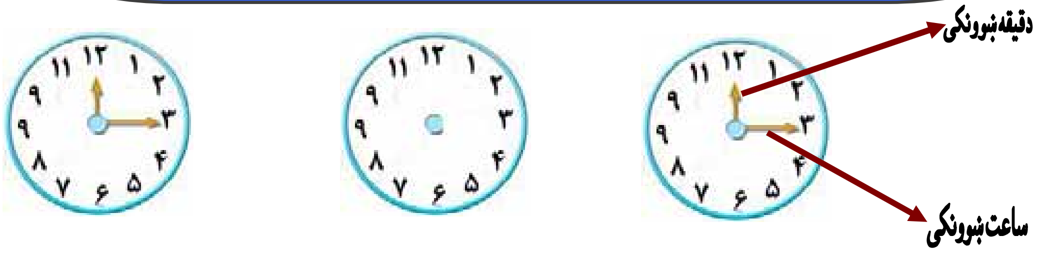

۱. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښیي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښیي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځای شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

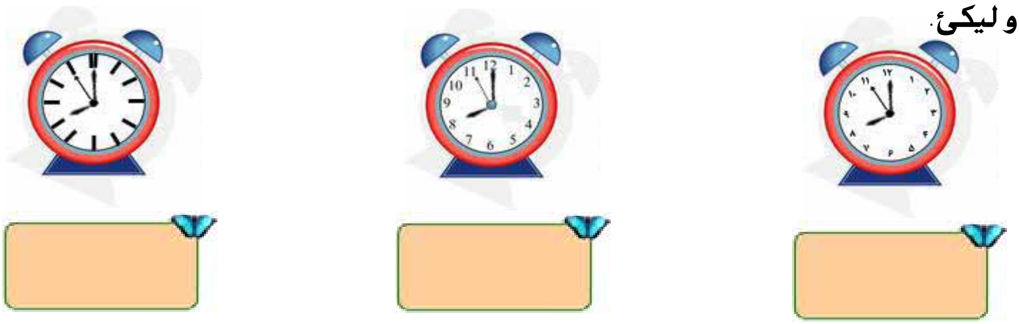

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عدد ته ورسيږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي هر يو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................... بجو وینښیږم.

۲. زموږ ښوونځی په.......................... بجو پېل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په........................ بجو خورم.

۴. زه په.......................... بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په.......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

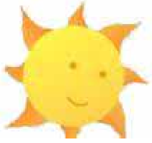

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳٦۵ ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ ورځې ده.

یو کال ______ ورځې دی.

یوه اونۍ ______ ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه دېرشم لوست: د جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March - April 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ (24)	۳ (23)	۲ (22)	۱ (21)			
۱۱ (31)	۱۰ (30)	۹ (29)	۸ (28)	۷ (27)	۶ (26)	۵ (25)
۱۸ (7)	۱۷ (6)	۱۶ (5)	۱۵ (4)	۱۴ (3)	۱۳ (2)	۱۲ (April 1)
۲۵ (14)	۲۴ (13)	۲۳ (12)	۲۲ (11)	۲۱ (10)	۲۰ (9)	۱۹ (8)
	۳۱ (20)	۳۰ (19)	۲۹ (18)	۲۸ (17)	۲۷ (16)	۲۶ (15)

ثور - غویی ۱۳۸۵ (April - May 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ (21)					۳۱ (21)	۳۰ (20)
۸ (28)	۷ (27)	۶ (26)	۵ (25)	۴ (24)	۳ (23)	۲ (22)
۱۵ (5)	۱۴ (4)	۱۳ (3)	۱۲ (2)	۱۱ (May 1)	۱۰ (30)	۹ (29)
۲۲ (12)	۲۱ (11)	۲۰ (10)	۱۹ (9)	۱۸ (8)	۱۷ (7)	۱۶ (6)
۲۹ (19)	۲۸ (18)	۲۷ (17)	۲۶ (16)	۲۵ (15)	۲۴ (14)	۲۳ (13)

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ (May - June 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ (26)	۴ (25)	۳ (24)	۲ (23)	۱ (22)		
۱۲ (2)	۱۱ (June 1)	۱۰ (31)	۹ (30)	۸ (29)	۷ (28)	۶ (27)
۱۹ (9)	۱۸ (8)	۱۷ (7)	۱۶ (6)	۱۵ (5)	۱۴ (4)	۱۳ (3)
۲۶ (16)	۲۵ (15)	۲۴ (14)	۲۳ (13)	۲۲ (12)	۲۱ (11)	۲۰ (10)
		۳۱ (21)	۳۰ (20)	۲۹ (19)	۲۸ (18)	۲۷ (17)

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June - July 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ (23)	۱ (22)					۳۱ (22)
۹ (30)	۸ (29)	۷ (28)	۶ (27)	۵ (26)	۴ (25)	۳ (24)
۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)	۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)	۱۰ (July 1)
۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)	۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)	۱۷ (8)
۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)	۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)	۲۴ (15)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July - August 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ (28)	۵ (27)	۴ (26)	۳ (25)	۲ (24)	۱ (23)	
۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)	۱۰ (August 1)	۹ (31)	۸ (30)	۷ (29)
۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)	۱۷ (8)	۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)
۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)	۲۴ (15)	۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)
			۳۱ (22)	۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August - September 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ (25)	۲ (24)	۱ (23)				
۱۰ (September 1)	۹ (31)	۸ (30)	۷ (29)	۶ (28)	۵ (27)	۴ (26)
۱۷ (8)	۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)	۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)
۲۴ (15)	۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)	۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)
۳۱ (22)	۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)	۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)

۱- د حمل میاشت پیدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې میاشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵
September – October 2006 · شعبان المعظم ۱۴۲۷ – رمضان المبارک

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
29 ۷ ۶	28 ۶ ۵	27 ۵ ۴	26 ۴ ۳	25 ۳ ۲	24 ۲ رمضان المبارک	23 ۱ ۲۹
6 ۱۴ ۱۳	5 ۱۳ ۱۲	4 ۱۲ ۱۱	3 ۱۱ ۱۰	2 ۱۰ ۹	October ۹ ۸	30 ۸ ۷
13 ۲۱ ۲۰	12 ۲۰ ۱۹	11 ۱۹ ۱۸	10 ۱۸ ۱۷	9 ۱۷ ۱۶	8 ۱۶ ۱۵	7 ۱۵ ۱۴
20 ۲۸ ۲۷	19 ۲۷ ۲۶	18 ۲۶ ۲۵	17 ۲۵ ۲۴	16 ۲۴ ۲۳	15 ۲۳ ۲۲	14 ۲۲ ۲۱
					22 ۳۰ ۲۹	21 ۲۹ ۲۸

عقرب - لرم ۱۳۸۵
October – November 2006 · رمضان المبارک ۱۴۲۷ – شوال المکرم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
27 ۵ ۴	26 ۴ ۳	25 ۳ ۲	24 ۲ شوال المکرم	23 ۱ ۳۰		
3 ۱۲ ۱۱	2 ۱۱ ۱۰	November ۱۰ ۹	31 ۹ ۸	30 ۸ ۷	29 ۷ ۶	28 ۶ ۵
10 ۱۹ ۱۸	9 ۱۸ ۱۷	8 ۱۷ ۱۶	7 ۱۶ ۱۵	6 ۱۵ ۱۴	5 ۱۴ ۱۳	4 ۱۳ ۱۲
17 ۲۶ ۲۵	16 ۲۵ ۲۴	15 ۲۴ ۲۳	14 ۲۳ ۲۲	13 ۲۲ ۲۱	12 ۲۱ ۲۰	11 ۲۰ ۱۹
			21 ۳۰ ۲۹	20 ۲۹ ۲۸	19 ۲۸ ۲۷	18 ۲۷ ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵
November – December 2006 · ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
24 ۳ ۳	23 ۲ ۲	22 ۱ ذیقعده الحرام				
December ۱۰ ۱۰	30 ۹ ۹	29 ۸ ۸	28 ۷ ۷	27 ۶ ۶	26 ۵ ۵	25 ۴ ۴
8 ۱۷ ۱۷	7 ۱۶ ۱۶	6 ۱۵ ۱۵	5 ۱۴ ۱۴	4 ۱۳ ۱۳	3 ۱۲ ۱۲	2 ۱۱ ۱۱
15 ۲۴ ۲۴	14 ۲۳ ۲۳	13 ۲۲ ۲۲	12 ۲۱ ۲۱	11 ۲۰ ۲۰	10 ۱۹ ۱۹	9 ۱۸ ۱۸
	21 ۳۰ ۳۰	20 ۲۹ ۲۹	19 ۲۸ ۲۸	18 ۲۷ ۲۷	17 ۲۶ ۲۶	16 ۲۵ ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵
December 2006 – January 2007 · ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ – محرم الحرام ۱۴۲۸

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
22 ۱ ذیحجه الحرام						20 ۳۰ محرم الحرام
29 ۸ ۸	28 ۷ ۷	27 ۶ ۶	26 ۵ ۵	25 ۴ ۴	24 ۳ ۳	23 ۲ ۲
5 ۱۵ ۱۵	4 ۱۴ ۱۴	3 ۱۳ ۱۳	2 ۱۲ ۱۲	January ۱۱ ۱۱	31 ۱۰ ۱۰	30 ۹ ۹
12 ۲۲ ۲۲	11 ۲۱ ۲۱	10 ۲۰ ۲۰	9 ۱۹ ۱۹	8 ۱۸ ۱۸	7 ۱۷ ۱۷	6 ۱۶ ۱۶
19 ۲۹ ۲۹	18 ۲۸ ۲۸	17 ۲۷ ۲۷	16 ۲۶ ۲۶	15 ۲۵ ۲۵	14 ۲۴ ۲۴	13 ۲۳ ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵
January – February 2007 · محرم الحرام ۱۴۲۸ – صفر المظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
26 ۶ ۷	25 ۵ ۶	24 ۴ ۵	23 ۳ ۴	22 ۲ ۳	21 ۱ ۲	
2 ۱۳ ۱۴	February ۱۲ ۱۳	31 ۱۱ ۱۲	30 ۱۰ ۱۱	29 ۹ ۱۰	28 ۸ ۹	27 ۷ ۸
9 ۲۰ ۲۱	8 ۱۹ ۲۰	7 ۱۸ ۱۹	6 ۱۷ ۱۸	5 ۱۶ ۱۷	4 ۱۵ ۱۶	3 ۱۴ ۱۵
16 ۲۷ ۲۸	15 ۲۶ ۲۷	14 ۲۵ ۲۶	13 ۲۴ ۲۵	12 ۲۳ ۲۴	11 ۲۲ ۲۳	10 ۲۱ ۲۲
				19 ۳۰ صفر المظفر	18 ۲۹ ۳۰	17 ۲۸ ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵
January – February 2007 · محرم الحرام ۱۴۲۸ – صفر المظفر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
23 ۴ ۵	22 ۳ ۴	21 ۲ ۳	20 ۱ ۲			
2 ۱۱ ۱۲	March ۱۰ ۱۱	28 ۹ ۱۰	27 ۸ ۹	26 ۷ ۸	25 ۶ ۷	24 ۵ ۶
9 ۱۸ ۱۹	8 ۱۷ ۱۸	7 ۱۶ ۱۷	6 ۱۵ ۱۶	5 ۱۴ ۱۵	4 ۱۳ ۱۴	3 ۱۲ ۱۳
16 ۲۵ ۲۶	15 ۲۴ ۲۵	14 ۲۳ ۲۴	13 ۲۲ ۲۳	12 ۲۱ ۲۲	11 ۲۰ ۲۱	10 ۱۹ ۲۰
			20 ۲۹ ربیع الاول	19 ۲۸ ۲۹	18 ۲۷ ۲۸	17 ۲۶ ۲۷

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترۍ له مخې ډک کړئ!

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
جمادی الاول / جمادی الاخر ۱۴۲۷		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵			2006	June / July
۳۱ (22، ۲۵)					۱ (22، ۲۵)	۲ (23، ۲۶)
۳ (24، ۲۷)	۴ (25، ۲۸)		۶ (27، ۳۰)	۷ (28)	۸ (29، ۳)	۹ (30، ۳)
۱۰ (July، ۴)	۱۱ (2، ۵)	۱۲ (3، ۶)			۱۵ (6، ۹)	۱۶ (7، ۱۰)
		۱۹ (10، ۱۳)	۲۰ (11، ۱۴)		۲۲ (13، ۱۶)	۲۳ (14، ۱۷)
۲۴ (15، ۱۸)			۲۷ (18، ۲۱)	۲۸ (19، ۲۲)		

- -

۲- د جنترۍ له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

- -

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

- -

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

- -

۵- سږ کال د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

- -

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاریخونه دي؟

٦. زه د .... کال د.......... په میاشت کې ښوونځي ته شامل شوی یم.

٧. زه په.......... کال کې له دویم ټولګي څخه دریم ټولګي ته بریالی شوی یم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې ولیکئ!

٩. د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنتری له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دیرشم لوست: د لیتر پیژندنه

هدف: زده کوونکي يوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کيږي.

پوښتنې:

۱. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په ګيلنو، په مايع دواګانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد يوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي ګيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ ډېرو تيل پلورونکي سر خلاصې بوتل او يا ګيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولوکې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

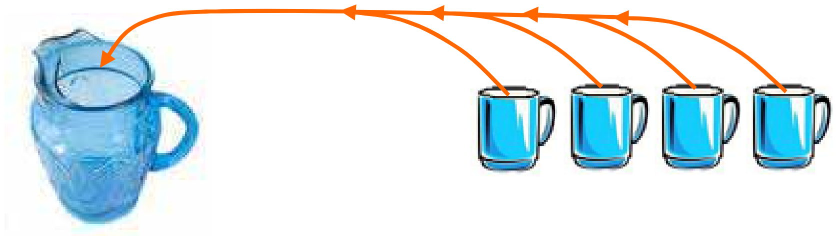

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ لیترو تیلو بیه چې یو ګیلن کیږي څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسونو شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي یو لیتر څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره څو ګیلاسه اوبه کیږي؟

۶- د (أ، آر، إس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ!

الف — ب — ت — ث

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې ديوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد د ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

(٦ × ۴=۲۴)

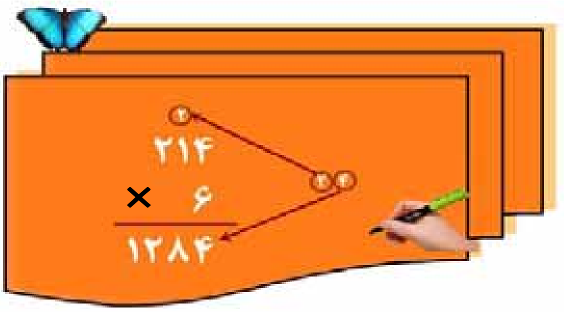

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواود ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

۸=۲+(۱ × ٦)

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزو کې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

٦۵۴	۷۴۵	۳۴۱
۷ ×	٦ ×	۵ ×

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال :

①⑤⑥
۳۸۷۲
۸ ×
۳۰۹۷٦

۹٦۰۴	٦۰۰۲	۱۲۸۴
۷ ×	۸ ×	۵ ×

٦ - لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
٦ ×	۷ ×	۵ ×	۸ ×

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴	٦۰۰۲	۹۰۴۴
۴ ×	۹ ×	۸ ×

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد ديويزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د يوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل يې ۱۳۸ کيږي.

```
   ۲۳
 × ۱٦
 ----
  ۱۳۸
```

دويم:

د ۱٦ د عدد لسيز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقيقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم يې د لسيزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم يې د سليزو د مرتبې لاندې ليکو په پای کې د ۱۳۸، او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتيجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کيږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
 × ۱٦
 ----
  ۱۳۸
+ ۲۳
 ----
  ۳٦۸
```

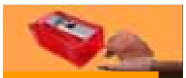

پوښتنې:

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
  ۲۵        ۱۹        ۱۵
× ۱۱      × ۱۳      × ۲۱
-----     -----     -----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$40 \times 30 = ?$

لومړی حالت:

$$\begin{array}{r} 40 \\ \times\ 30 \\ \hline 00 \\ +\ 120\ \\ \hline 1200 \end{array}$$

دویم حالت:

$40 \times 30 = ?$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضرب کوو یعنې ($4 \times 3 = 12$)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو یعنې. $40 \times 30 = 1200$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

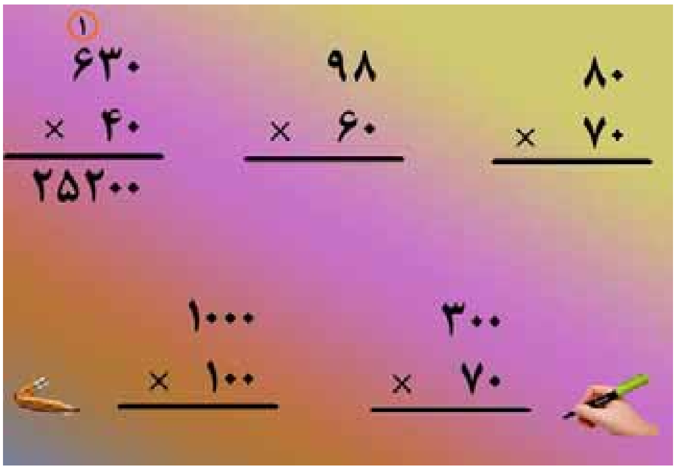

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰ — ذ: ۱۰ او ۲۰۰

ب: ۶۱ او ۹۰ — ر: ۶۳ او ۱۰۰

د: ۶۰ او ۳۰۰ — ز: ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمېر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [۰] ۷×۶۰

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵ — الف: ۴۲۰۰= [ ] ۶×۷۰

د: ۷۳۰۰= ۷۳× [ ] ۱ — ب: ۶۵۰= [ ] ۱×۶۵

هـ: ۲۰۰= [ ] ۵×۴

کورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

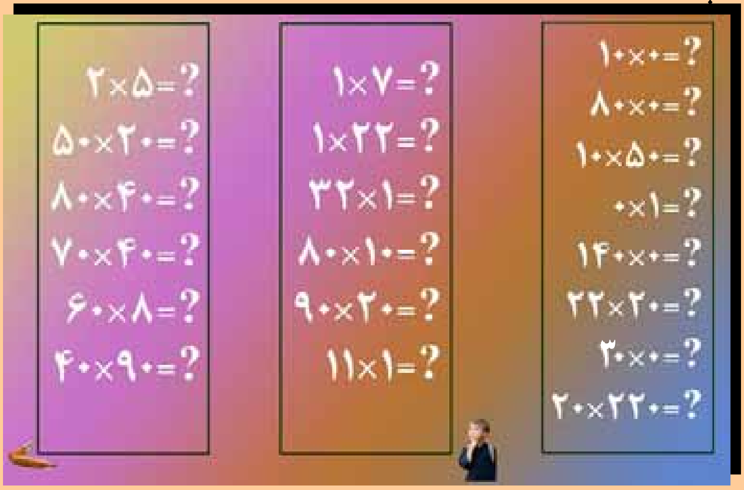

۴. الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او د ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

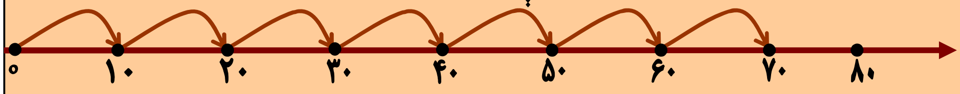

_____ × _____ = _____

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تېرو لوستونو کې ديوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طريقه باندې پوه شوي ياست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

مثال: غواړو چې د ۷۶۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

```
   ۷۶۵
 × ۵۸
 ------
  ۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
 ------
 ۴۴۳۷۰
```

لومړی د ۸۵ د عدد د يويزو رقم يعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضرب کوو چې د٦۱۲۰ عدد په لاس راځي بيا د ۵۸ د عدد، د لسيزو رقم يعنې ۵ د ۷٦۵ په عددکې ضرب کوو. چې د ۳۸۲۵ عدد حاصليږي. چې ددې عدد د يويزو رقم د ٦۱۲۰ د عدد د لسيزو تر مرتبې لاندې ليکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه يوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

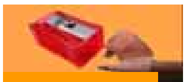

پوښتني:

لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳٦	٦۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ٦۷	× ۹٦	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ٦۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۷۶۴ × ۷۳	۱۷۳ × ۶۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ۶۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	۶۸۷ × ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي د یوه درجن (۱۲ دانو) بیه به څو افغانۍ وي؟

۳. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۴. شریف د یوې ځغاستې په مسابقه کې ۶۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د یوې قطۍ ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده. د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۶. د يوه کيلو ګرام غوړيو بيه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کيلو ګرامو غوړيو بيه څو افغانۍ کيږي؟

۷. يو پلورونکی په يوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په يوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په يوه مياشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنۍ دنده

۱- که چيرې يوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په يوه مياشت کې به څو ګرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- يو تن په يوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په يوه مياشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

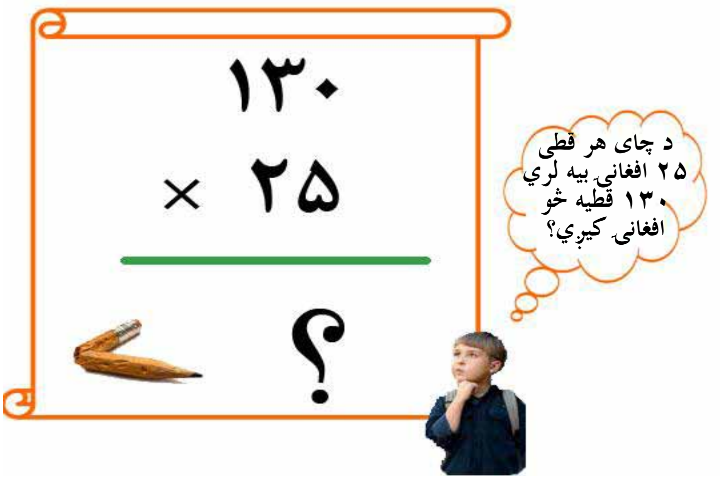

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل

دوه ځلویښتم لوست: د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینې ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعالیت په ټولګي کې

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا د چاپیریال نور مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شوي ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶ ، ۶−۳=۳
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د ویش عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتو کې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

$$۱۲ \div ۳ = ۴$$

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

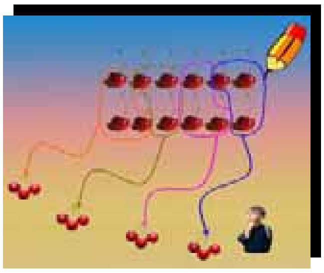

۱۲÷۴=

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

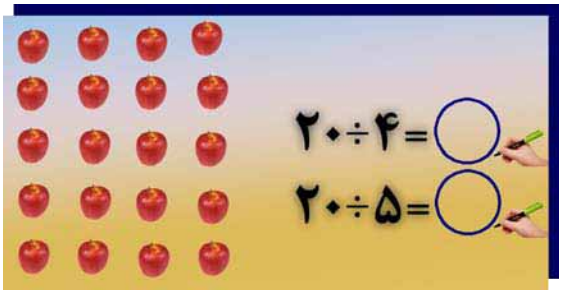

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخیستنې سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

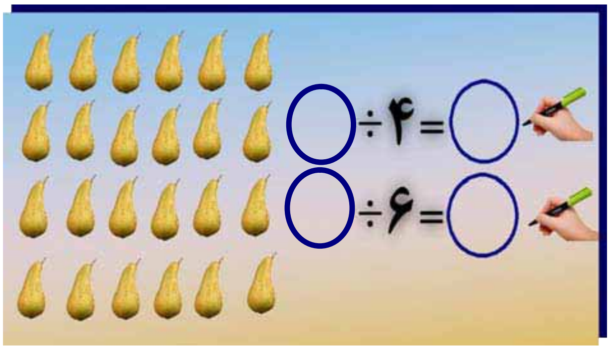

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب يې ولیکئ.

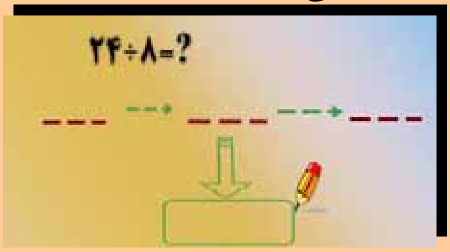

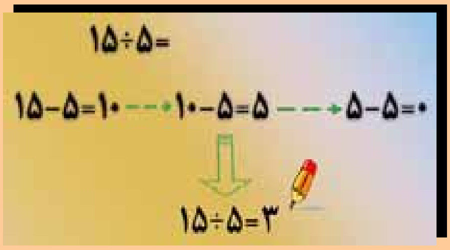

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال پـه ډول د تفریـق عملیې سرته ورسوئ.

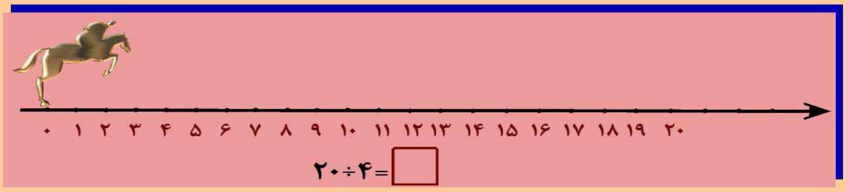

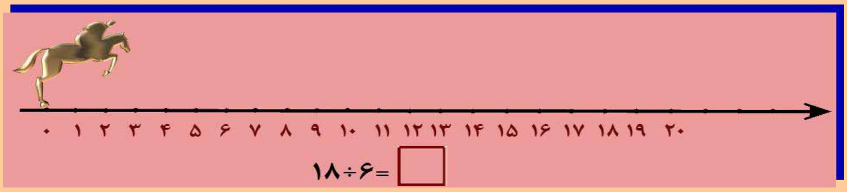

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې څلوېښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په یوه عدد باندې وویشي.
د دوه رقمي عددونو ویش طریقه په یوه رقمي عدد باندې پوه شي

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼ خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي. چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي.

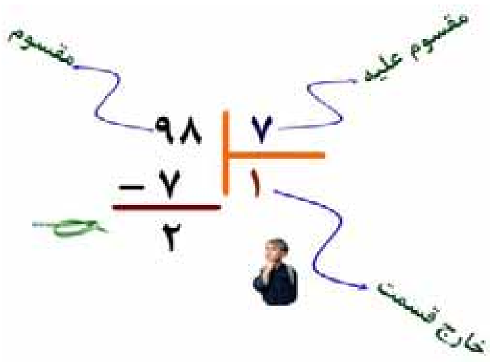

بیا ۸ را کښته کوو او د تفریق د حاصل ښي خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې ۲۸ عدد لاس ته راغی او س د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په کار اخیستنې سره پوهیږو چې.

$28 = 7 \times 4$

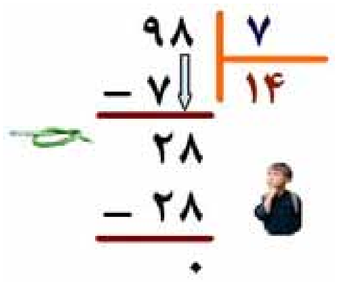

کیږي د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او تفریق کوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

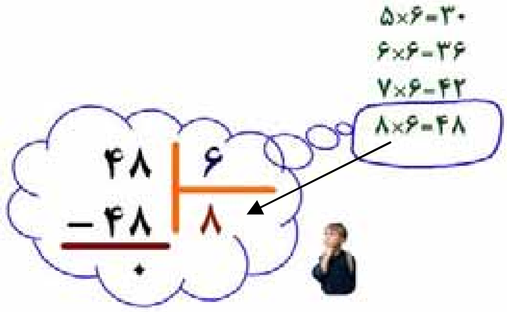

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقی ته پاملرنه وکړئ.

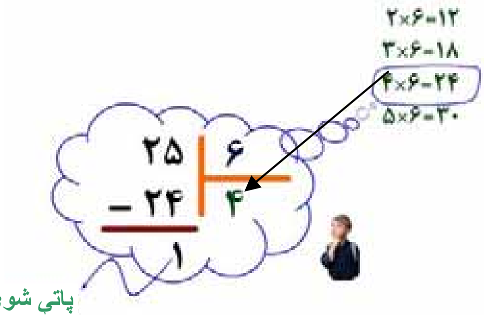

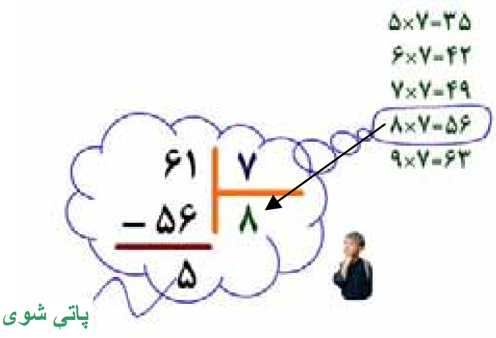

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ | ۹ ۶۳ | ۸ ۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت یا د ویش حاصل له پاتې شوې (باقیمانده) سره پیداکړئ.

۴۹ | ۷ ۳٦ | ۸ ۲۸ | ۷ ۲۲ | ۷

۴٦ | ٦ ۳۲ | ۸ ۳۴ | ۴ ٦۷ | ۸

۲- د مقسوم علیه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پیدا کړئ او په تشو ځایونوکې ولیکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل یې له مقسوم علیه سره مساوي او یا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې باید پاتې شوی له مقسوم علیه څخه کوچنی وي لکه لاندینی مثال:

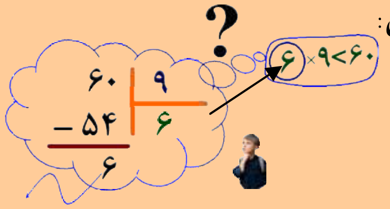

پاتې

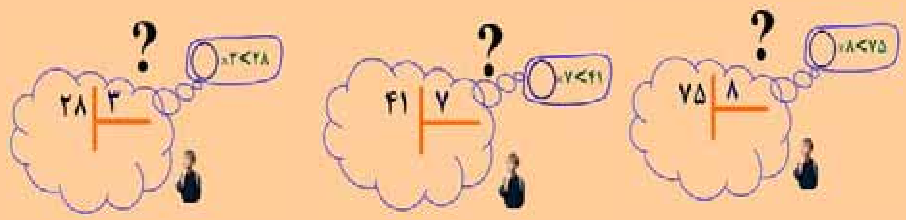

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کېښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو له پاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ۶ توکو کتابچو ته اړتيا ولري ۵۶ توکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸۶ کيلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹۶ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

۸- په يوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چيرې په نوموړي فارم کې ۶ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څارويو شمير پيداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلویشتم لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمی عددونه په یوه رقمې عدد باندې تقسیم کړي.

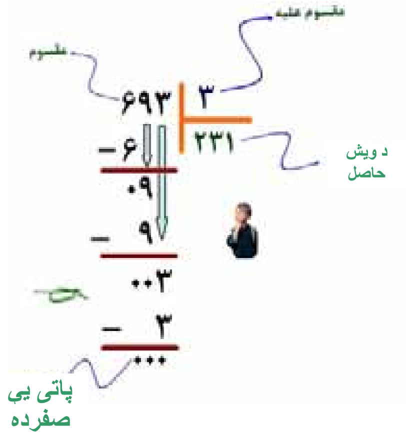

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد د ۳ په عدد باندې ویشو.
حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.
په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

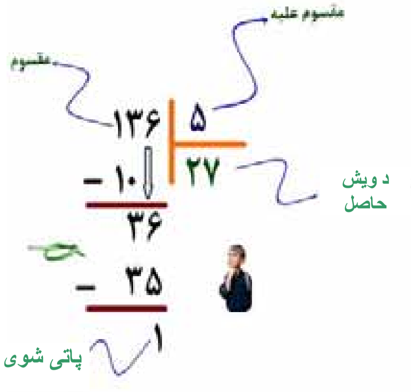

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي. په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ۱۳ څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې ۳ کیږي اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصل کیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش، حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونيسئ:

۵۷۴ | ۸
۵٦ | ۷۱
۱۴
۸ −
٦ پاتې

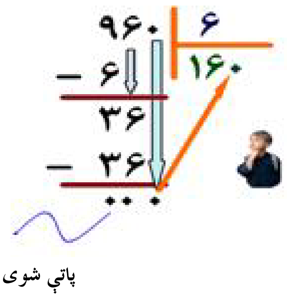

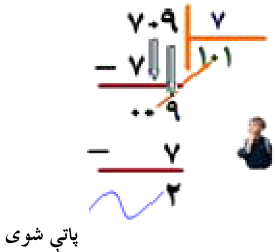

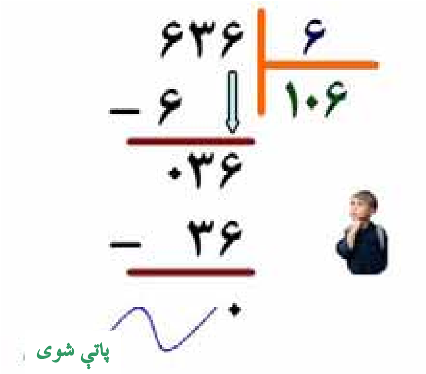

څرنګه چې د لسيزو د مرتبې رقم يعنې ۳ له مقسوم عليه څخه کوچنې دی د خارج قسمت په اړوند.مرتبه کې صفر ليکو. او بيا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

هر يو زده کوونکی دې د وېش يوه پوښتنه په خپله کتابچه کې وليکې او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

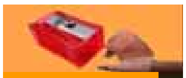

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عملیې سرته ورسوئ او د وېش حاصل یې پیدا کړئ؟

۹	۱۷۰	۷	٦٦	٦	۴۱	۵	۸٦۷
۳	۲۸۵	۸	۱٦۸	۱	۳۷۵	۱	۴۲۰
۸	۴۹۸	۷	۱۰۰	۷	۷۰۹	٦	۹٦۰

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست که چیرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- یوه بنوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست. که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې وویشي. نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوئ د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزموي. پاملرنه وکړئ: تا سو وینئ چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، دوېش یا تقسیم دوه تساوي لیکلای شو:

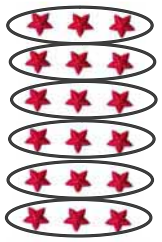

۱۸÷۶=۳

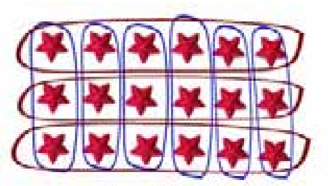

۱۸÷۳=۶

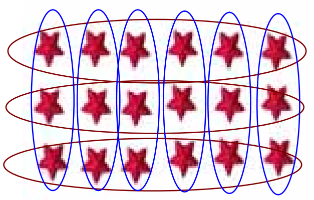

۶×۳=۱۸

د ضرب او وېش د آزمولو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

٦۸ | ٦
- ٦ | ۱۱
۸
- ٦
۲

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چیرې د ضرب حاصل په یوه جز دضرب باندې و وېشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنی دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شق او تمرین

۱- په تشو ځایونو کې مناسب عدد ولیکئ.

۵۴ ÷ ٦ = □	۷۲ ÷ ۹ = □
□ ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = □
٦ × □ = ۵۴	□ × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = □	۲۱ ÷ ۳ = □
□ ÷ ۸ = ۴	□ ÷ ۷ = ۳
□ × ۸ = ۳۲	۳ × □ = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عدد و نو سره ډك کړئ.

۷×۸= ۵٦	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ٦۳
۵٦÷۸= □	۷۲÷۸= □	٦۳÷۷= □
۵٦÷۷= □	۷۲÷۹= □	٦۳÷۹= □

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ.

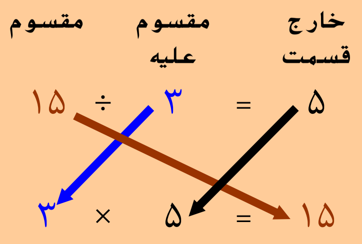

د (.....) ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي که چیرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ÷ ۸	۶۴۰ ÷ ۵	۹۷۲ ÷ ۸
۱۰۰ ÷ ۹	۱۰۵ ÷ ۸	۷۰۶ ÷ ۶

۵- د ۵ مترو ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر و اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ ÷ ۸	٦۱۱ ÷ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل
کسر

شپږ څلوېښتم لوست: د کسر پېژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{۱}{۲}$ د یوه شی د نیمایي په توګه وپیژنی او $\frac{۱}{۳}$ د یوه شی د دریمې برخې په توګه وپیژنی او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شی دوه دریم برخې په توګه وپیژنی.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا یو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{۱}{۳}$

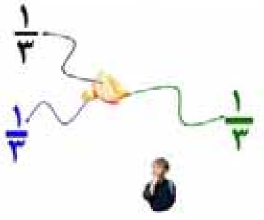

که چیرې اوس د منې له دريو برخو څخه یوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې يې په بل غاب کې کېښېږدو داسې لیکو:

الف

$\frac{۱}{۳}$

الف: $\frac{۱}{۳}$ برخه په یوه غاب کې

$\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ برخې په بل غاب کې

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

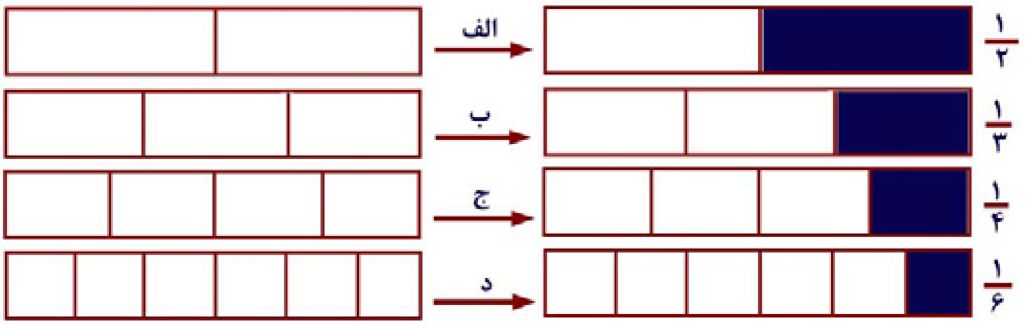

د الف په شکل کې د $\frac{١}{٢}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{١}{٣}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{١}{۴}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{١}{۶}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د يوه کسر سره ښه پېژند ګلوي پيدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

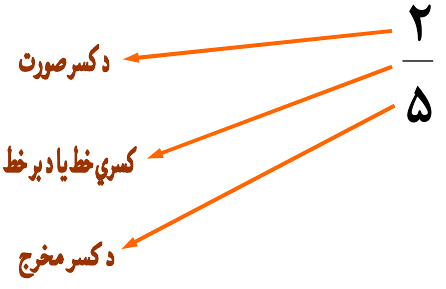

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپینو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښایاست او و یې لیکئ.

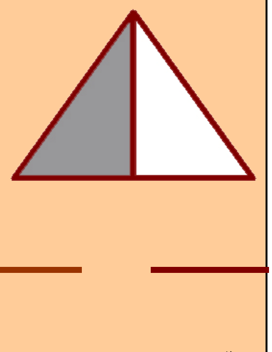

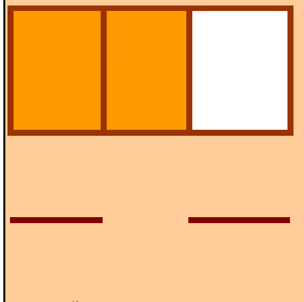

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

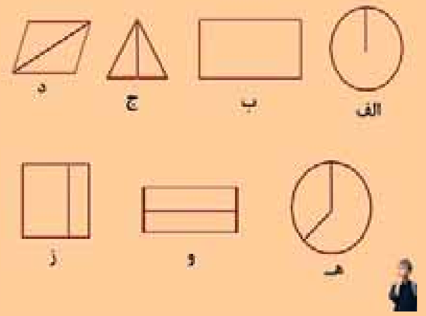

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

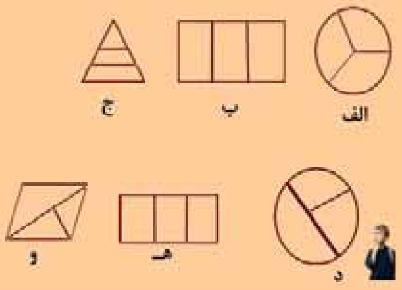

کورنی دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو. د هغه کسر ولیکئ!

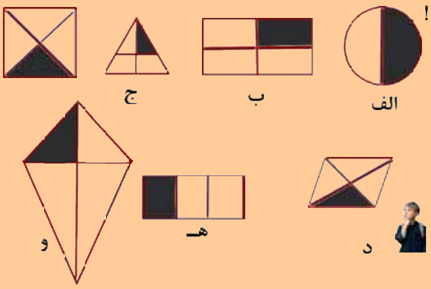

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې ولیکئ.

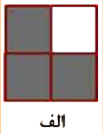

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

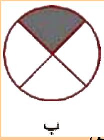

مساوي برخې	
رنګ شوی	
رنګ شوي نه دي	

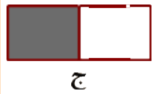

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپیني برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

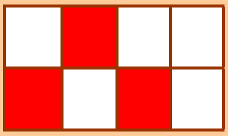

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپیني برخې	

ب

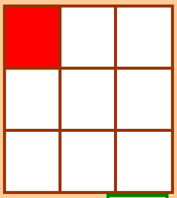

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپیني برخې	

ج

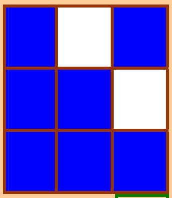

مساوي برخې	
رنګ شوی برخې	
سپیني برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ!

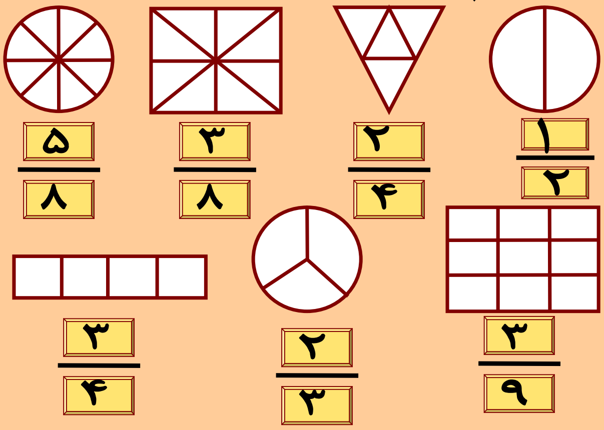

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښې خواته ولیکئ.

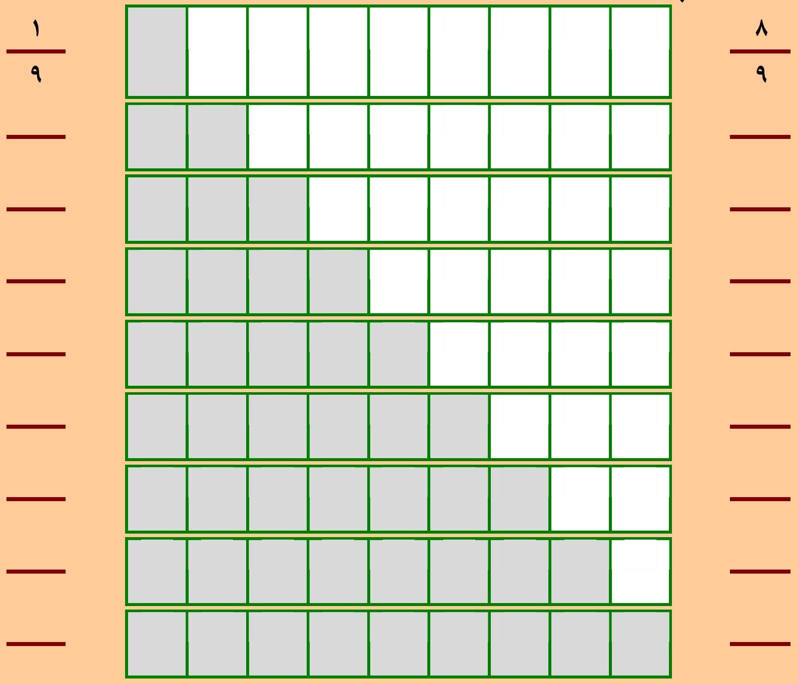

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپينو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

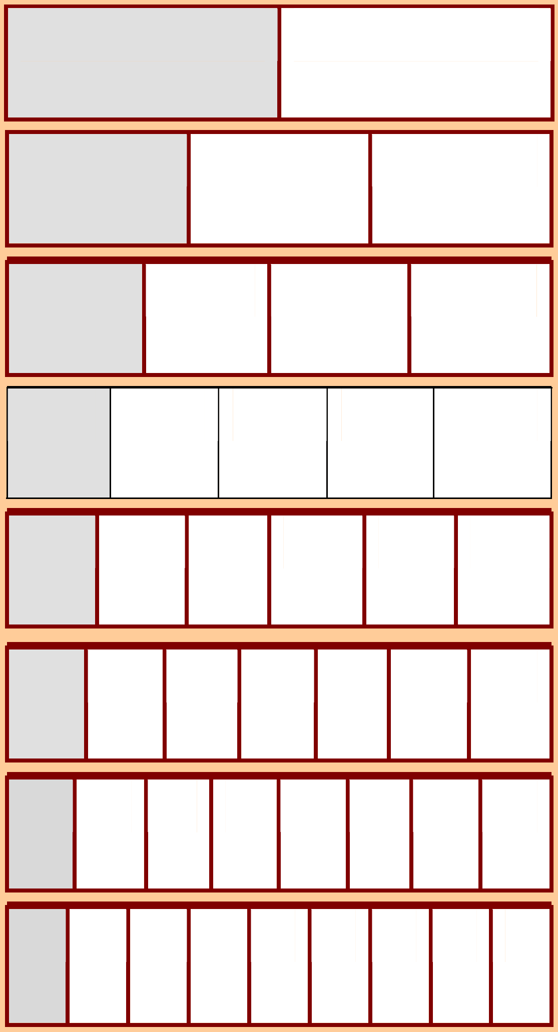

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$، $\frac{۳}{۷}$، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۴}{٦}$، $\frac{۴}{۷}$، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴-د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د <،> او = نښو په واسطه یې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

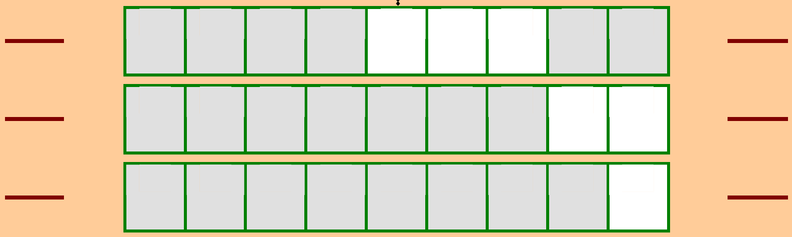

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوي برخو کسر ښئ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ.

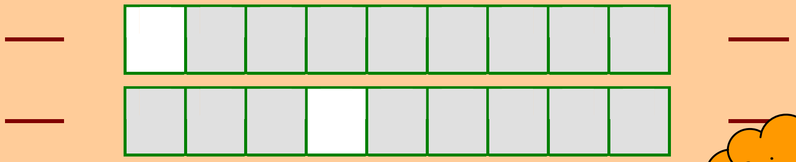

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښی خواته ولیکی او پرتله یې کړی.

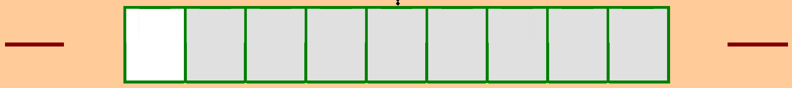

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د يوه مستطيل كاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېكړه، تاسو هم دا كار په عملي توګه سرته ورسوي او ووایاست چې څومره برخه يې پاتې ده په كسر سره يې وښياست.

۲- كريم يوه دايره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې تورې كړې څومه برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شكلونو د رنګ شوو او سپينو برخو كسر په خپلو كتابچو كې وليكئ!

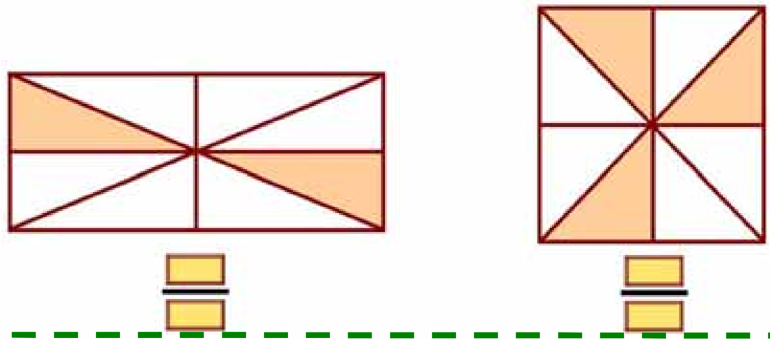

۴- يو ليتر اوبه څو ګيلاسه كيږي؟

۵- يوه دايره رسم كړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يې توره كړئ.

۶- له يوه ګيلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنګه جلاء كوئ؟

۷- د >،< او = نښو په كارولو سره لاندې دركړل شوي وزنونه سره پرتله كړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ كيلو ګرامه

ب: ۳ كيلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نيم كيلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

كورنۍ دنده

يو مستطيل رسم كړئ چې اوږدوالى يې ٦ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي او بيا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره كړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوه پخوونکی ۷۵۰ ګرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ ګرامه یې د هغو څخه پخې کړې معلوم کړئ چې څو ګرامه وریجې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو ګرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ ګرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو ګرامه وریجې، ۵۰۰ ګرامه بوره، ۲۵۰ ګرامه غوړي او ۲۵۰ ګرامه لوبیا راونیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي ګیلاسونو او بو ځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

۱۲- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایې شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یو ه کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library